

Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

Podoblasť vyučovania prvého jazyka predmetu
slovenský jazyk a literatúra

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

Podoblasť vyučovania prvého jazyka predmetu slovenský jazyk a literatúra

Charakteristika podoblasti

Ovládanie jazyka alebo viacerých jazykov je v dnešnej informačnej a globalizovanej spoločnosti nevyhnutným predpokladom spoločenského a pracovného uplatnenia človeka. Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia zohráva dôležitú úlohu pri rozvíjaní jazykovej a komunikačnej gramotnosti žiaka, ktoré ho pripravuje na proces vzdelávania a následne na pracovnú a životnú seberealizáciu. Učenie sa jazykov žiakovi pomáha aj pri osobnostnom, sociálnom a kultúrnom rozvoji.

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia sa člení na **tri podoblasti**, ktoré odrážajú rôzne potreby učenia sa jazyka:

1. vyučovanie prvého jazyka;
2. vyučovanie slovenského jazyka ako druhého jazyka;
3. vyučovanie cudzích jazykov.

Všetky tri podoblasti vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia prispievajú k rozvíjaniu **jazykovej a komunikačnej gramotnosti**, ktorá zahŕňa spôsobilosť porozumieť, vyjadriť a interpretovať fakty, pojmy, pocity a názory hovoreným a písaným jazykom, využívajúc aj vizuálne, audiovizuálne a digitálne materiály v rôznych kontextoch. Jazyková a komunikačná gramotnosť zahŕňa aj spôsobilosť efektívne, rešpektujúco a situačne vhodne komunikovať s inými ľuďmi. Pri rozvíjaní uvedených spôsobilostí žiaka v základnom vzdelávaní sa postupuje podľa úrovne a potrieb osvojovania si jazyka s uplatnením gradácie vo vzdelávacích cykloch. Postupnosť rozvíjania jazykovej a komunikačnej gramotnosti je konkretizovaná vo všetkých troch podoblastiach vzdelávacej oblasti.

Vychádzajúc z potrieb nadobúdania jazykovej a komunikačnej gramotnosti pilierom vzdelávacej oblasti sú komunikačné činnosti (interakcia, produkcia a recepcia), ktoré sú v rámci podoblastí spracované podľa špecifik vyučovania jednotlivých jazykov. **Interakcia** zahŕňa schopnosti žiaka primerane vstupovať do komunikácie, efektívne komunikovať myšlienky, pocity, potreby a názory, rešpektovať komunikačného partnera a uplatňovať sociokultúrne zvyklosti. **Produkcia** zahŕňa tvorenie rôznych žánrov hovoreného a písaného textu a kultivovanie verbálneho a neverbálneho vyjadrovania. **Recepcia** zahŕňa vnímanie a porozumenie rôznych žánrov počúvaného a čítaného textu, s dôrazom na vyhodnotenie a využitie získaných informácií.

Všeobecné ciele vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia (v rámci podoblastí sú ciele konkretizované a doplnené):

- Uplatňovať osvojené jazykové znalosti v praktických komunikačných činnostiach (hovorenie, počúvanie, čítanie, písanie).
- Využívať komunikačné činnosti pri vzdelávaní, sebarealizácii a pri napĺňaní rôznych komunikačných a kultúrnych potrieb.
- Kultivovať jazykovú interakciu a porozumieť jazykovej a kultúrnej rozmanitosti.
- Získať skúsenosti s využívaním rôznych textov a foriem komunikácie (hovorená, písaná, vizuálna, audiovizuálna, digitálna).
- Osvojiť si stratégie porozumenia a tvorenia textu a využívať ich pri spracúvaní a vyhodnocovaní informácií a pri sebvýjadrovaní.
- Vytvárať a upevňovať pozitívny vzťah k učeniu sa jazykov a k jazyku ako spoločenskej, kultúrnej a individuálnej hodnote.
- Osvojiť si efektívne stratégie učenia sa jazyka a posilňovať autonómnosť pri jazykovom rozvoji.

Ciele vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia napomáhajú dosahovať všeobecné **ciele základného vzdelávania** najmä v týchto bodoch: rozvíjanie gramotnosti; praktické používanie jazyka pri napĺňaní komunikačných a vzdelávacích potrieb žiaka; využívanie nových digitálnych foriem komunikácie; formovanie pozitívneho vzťahu k jazyku a chápanie jazykovej a kultúrnej rozmanitosti; vedomé rozvíjanie učebných stratégií a prevzatie zodpovednosti za vlastný jazykový rozvoj.

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia podporuje aj rozvíjanie **prierezových gramotností**. Vo vzťahu k *čitateľskej gramotnosti* kladie vyučovanie jazyka jej základy a vedie žiaka k osvojovaniu stratégií porozumenia a tvorenia textu, čím ho pripravuje na učenie sa z textu vôbec. Prácou s textami, v ktorých sa jazyková zložka kombinuje s vizuálnou zložkou, prispieva vzdelávacia oblasť aj k rozvíjaniu *vizuálnej gramotnosti*. Osvojené stratégie porozumenia a tvorenia textu a schopnosti získať, spracovať a vyhodnotiť informácie z rôznych informačných zdrojov žiak využíva pri rozvíjaní ďalších prierezových gramotností (*občianska gramotnosť, digitálna gramotnosť, finančná gramotnosť, environmentálna gramotnosť, sociálna a emocionálna gramotnosť*). K rozvíjaniu prierezových gramotností vzdelávacia oblasť prispieva aj učením sa tematickej a odbornej slovnej zásoby a spektrom komunikačných, literárnych a diskusných tém súvisiacich s obsahom gramotností.

Charakteristika podoblasti vyučovania prvého jazyka

Osobitnou podoblasťou vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia je vyučovanie prvého jazyka, ktoré sa týka slovenského jazyka a jazykov národnostných menšín. Tejto podoblasti zodpovedajú vyučovacie predmety:

- a) slovenský jazyk a literatúra¹,
- b) jazyky národnostných menšín: maďarský jazyk a literatúra, nemecký jazyk a literatúra, rómsky jazyk a literatúra, rusínsky jazyk a literatúra, ruský jazyk a literatúra a ukrajinský jazyk a literatúra, ktoré sa vyučujú v národnostných školách a triedach.

¹ Povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra sa vyučuje aj v národnostných školách a triedach okrem národnostných škôl a tried, v ktorých je vyučovacím jazykom maďarský.

Členenie podoblasti vyučovania prvého jazyka vychádza z komunikačných činností spoločných pre celú oblasť Jazyk a komunikácia (interakcia, produkcia a recepcia). Vzhľadom na špecifiká vyučovania prvého jazyka je potrebné komunikačné činnosti rozšíriť, spresniť a zdôrazniť tak nadobúdanie i rozvíjanie čitateľskej a pisateľskej gramotnosti, ako aj osobitnú oblasť recepcie literárnych textov. Uvedené vyučovacie predmety sa preto členia na **päť komponentov: komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, vecná recepcia, zážitková recepcia**. Vo všetkých piatich komponentoch sa funkčne uplatňujú jazykové znalosti žiaka, rozvíja sa jeho gramotnosť a formuje jeho jazyková kultúra. Vymedzenie komponentov slúži výchovno-vzdelávacím cieľom, a preto nemôže v úplnosti odrážať vedecký systém jazykovedy a literárnej vedy, ale je jeho didaktickou modifikáciou.

Komponent **komunikačná interakcia** zahŕňa rozvíjanie schopnosti žiaka vecne a sociálne primerane vstupovať do medziľudskej komunikácie a rešpektovať pritom komunikačného partnera. Zámerom rozvíjania komunikačnej interakcie je uplatňovanie zásad kooperácie a zdvorilosti v rôznych komunikačných situáciách. Osobitne dôležité je uplatňovanie sociokultúrnych zvyklostí a postupné rozvíjanie argumentačných zručností žiaka.

Komponent **hovorená produkcia** zahŕňa rozvíjanie schopnosti žiaka tvoriť rôzne žánre hovoreného textu a vyjadrovať pritom rozličné komunikačné zámery. Dôležité je aj aktívne počúvanie hovoreného prejavu a jeho porozumenie. V súlade so súčasným charakterom komunikácie je potrebné hovorený text kombinovať aj s obrazovou zložkou. Zámerom rozvíjania hovorenej produkcie je príprava žiaka na kultivovanú verejnú komunikáciu a na využívanie žánrov hovoreného textu na rôzne účely.

Komponent **písaná produkcia** zahŕňa rozvíjanie schopnosti žiaka tvoriť rôzne žánre písaného textu a vyjadrovať pritom rozličné komunikačné zámery. Od začiatku nácviku písania sa zdôrazňuje význam a účel písaného textu. Dôraz sa kladie na proces písania textu a osvojovanie si postupov a stratégií tvorby písaného textu, vrátane uplatňovania pravopisných pravidiel. V súlade so súčasným charakterom komunikácie je potrebné písaný text kombinovať aj s obrazovou alebo zvukovou zložkou. Zámerom rozvíjania písanej produkcie je pripraviť žiaka na funkčné a kultivované využívanie písania v rôznych komunikačných situáciách a pri vzdelávaní.

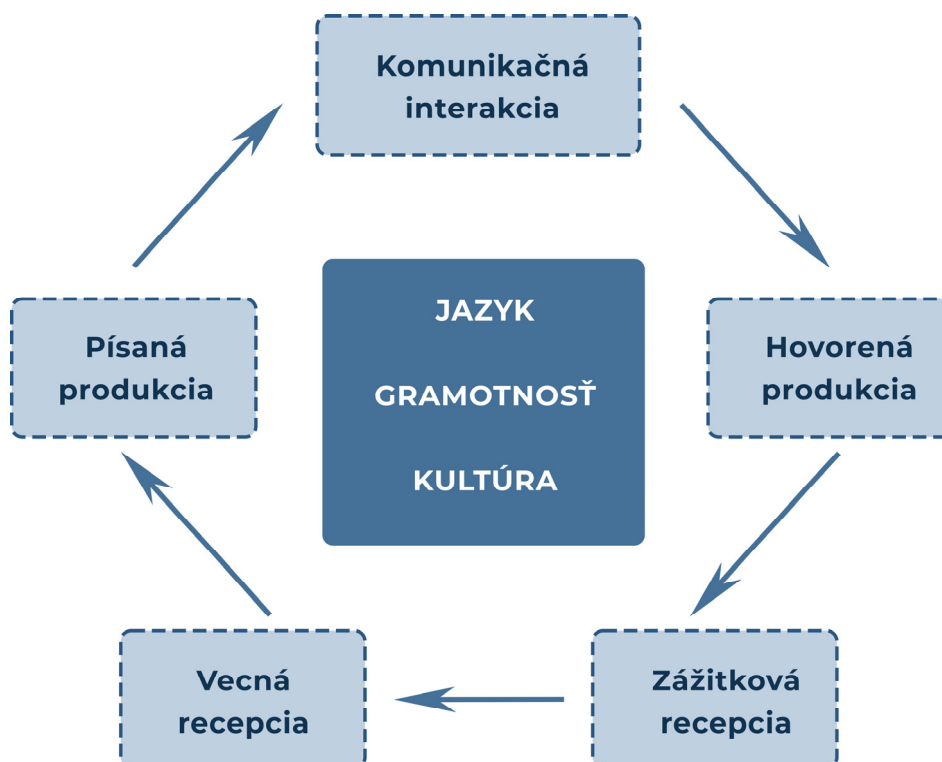
Komponent **vecná recepcia** zahŕňa recepciu rôznych žánrov čítaného a počúvaného textu, pri ktorej ide o získanie, spracovanie a vyhodnotenie informácií. Okrem porozumenia explicitných informácií treba žiaka viesť k vyvodzovaniu implicitných významov z textu a k ich prepájaniu s doterajšími znalosťami a skúsenosťami. Rovnako dôležité je sledovanie úspešnosti porozumenia samotným žiakom. Zámerom rozvíjania vecnej recepcie je pripraviť žiaka na analýzu informácií, ich kritické hodnotenie a na samostatné učenie sa z textu.

Komponent **zážitková recepcia** sa od vecnej recepcie odlišuje účelom čítania alebo počúvania, ktorým je získanie emocionálno-estetickéj skúsenosti s literárnym textom. Čítanie a počúvanie literárnych textov, uvažovanie o nich, reflexia a tvorivá práca s nimi umožnia rozšíriť čitateľské teritórium žiaka a budovať jeho čitateľské sebavedomie. Pri výbere textov sa zdôrazňuje estetická a hodnotová stránka literárneho diela, na základe ktorej je možné pôsobiť na emocionálny, morálny a hodnotový rozvoj žiaka. Zámerom rozvíjania zážitkovej recepcie je prostredníctvom intenzívnych čitateľských alebo audiovizuálnych zážitkov kultivovať žiaka ako recipienta umenia.

Všetky komponenty obsahujú **jazykové učivo**, t. j. znalosti jazykových prostriedkov a pravidiel, ktoré nadväzujú na prirodzené skúsenosti žiaka s používaním jazyka. Poznávanie jazyka a jazykového systému nie je konečným cieľom vyučovania, ale oporou pri komunikačnom, kognitívnom, osobnostnom, sociálnom a kultúrnom rozvíjaní žiaka. V učení sa jazykových javov z jednotlivých oblastí jazyka sa neuplatňuje formálny prístup, t. j. izolované jazykové učivo bez komunikačného kontextu, ale funkčný prístup, pri ktorom sa jazykové javy preberajú do takej miery a takým spôsobom, ako to vyžaduje napĺňanie komunikačných a vzdelávacích potrieb žiaka.

Vo vyučovaní prvého jazyka sa rozvíjanie jazykovej a komunikačnej gramotnosti osobitne zameriava na postupné rozvíjanie **čitateľskej a pisateľskej gramotnosti**. Osvojovanie základov čítania a písania v prvom vzdelávacom cykle nadväzuje na skúsenosti dieťaťa s počúvaním, prezeraním alebo grafickým znázorňovaním textov v predškolskom veku. V druhom vzdelávacom cykle sa gramotnosť žiaka rozvíja tak, aby vedel čítanie a písanie použiť pri porozumení a tvorení textu, pri učení sa a v rôznych ďalších kontextoch. Tretí vzdelávací cyklus sa zameriava na využívanie čítania a písania pri náročnejších tlačných aj digitálnych textoch, pri spracúvaní a vyhodnocovaní informácií z rôznych informačných zdrojov, pri rozvoji kritického a analytického myslenia a schopnosti riešiť problémy.

Úlohou vyučovania prvého jazyka je formovať žiaka ako **kultivovaného používateľa jazyka**, ktorý vie primerane používať jednotlivé jazykové variety (spisovný jazyk, bežný hovorený jazyk, slang, nárečia) podľa typu komunikačnej situácie a rešpektuje pritom sociokultúrne zvyklosti. Dôležité je aj chápanie **jazykovej a kultúrnej rozmanitosti** a rešpektovanie používateľov iných jazykov a príslušníkov iných kultúr. Osobitnou úlohou vyučovania prvého jazyka je **kultivovanie žiaka ako recipienta literárneho textu** a iných druhov umenia.

Obrázok č. 1. Schéma komponentov vyučovania prvého jazyka

Ciele podoblasti vyučovania prvého jazyka

- Uplatňovať vecnú a sociálne primeranú komunikačnú interakciu, rešpektovať pritom komunikačného partnera a sociokultúrne zvyklosti.
- Rozlišovať jazykové variety a používať ich primerane situácii a funkcii komunikácie.
- Používať čítanie a písanie v rôznych komunikačných a vzdelávacích kontextoch.
- Získať vzťah k čítaniu a k písaniu textov, stať sa samostatným a aktívnym čitateľom a pisateľom.
- Vyjadrovať obsahy a komunikačné zámery prostredníctvom rôznych žánrov hovoreného a písaného textu.
- Porozumieť rôznym žánrom počúvaného a čítaného vecného textu, získané informácie využiť pri vzdelávaní a sebarozvoji.
- Získať základné znalosti o jazykovom systéme a o fungovaní jazyka v komunikácii a uplatniť ich v praktickej komunikácii.
- Porozumieť rôznym literárnym textom, interpretovať ich a na základe estetického prežitia textu formovať svoje postoje, hodnoty a osobnosť.
- Orientovať sa v tlačенých a digitálnych médiách, rozlišovať spoľahlivosť a hodnovernosť informácií a informačných zdrojov.
- Získať základné argumentačné zručnosti a používať ich v diskusiách na aktuálne spoločenské témy a pri riešení problémov.
- Upevňovať si pozitívny vzťah k materinskému jazyku a k iným jazykom, uvedomovať si národnú, kultúrnu a individuálnu hodnotu jazyka.

Vzhľadom na špecifiká jednotlivých jazykov a špecifiká ich vyučovania sa ciele vzdelávania a vzdelávací štandard pre jednotlivé cykly vymedzujú osobitne pre jednotlivé vyučovacie predmety z podoblasti vyučovania prvého jazyka.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra

Vzdelávacie štandardy slovenského jazyka a literatúry sú členené podľa **piatich komponentov vyučovacieho predmetu**: komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, vecná recepcia a zážitková recepcia. Keďže komponenty sa týkajú rôznych aspektov komplexného procesu komunikácie v prvom jazyku, hranice medzi nimi nie sú ostré, naopak, medzi komponentmi jestvuje viacero prienikov. Z tohto dôvodu nie je možné vyhnúť sa prelínaniu výkonových a obsahových štandardov. Rozdiel je však v tom, do akej miery a na aký účel sa podobné spôsobilosti žiaka a podobné obsahy v jednotlivých komponentoch vymedzujú.

Obsahový štandard sa člení podľa **tematických celkov**, ktoré sú pri dosahovaní spôsobilostí žiaka v jednotlivých komponentoch dôležité. Jazykové učivo ako opora získavania komunikačných spôsobilostí je zaradené do tematického celku *Komunikačné prostriedky a pravidlá* a nachádza sa v obsahu každého komponentu. Komunikačné prostriedky zahŕňajú jazykové prostriedky (fonetické, morfológické, lexikálne, slovotvorné, syntaktické), poprijazykové prostriedky (zvukové a pohybové) a mimojazykové prostriedky. Komunikačné pravidlá zahŕňajú pravidlá spisovnej výslovnosti

a pravopisné pravidlá. Členenie na tematické celky je podobné vo všetkých troch vzdelávacích cykloch a uplatňuje sa pri ňom princíp špirálovitej postupnosti učiva. V obsahovom štandarde každého komponentu sú uvedené aj školské termíny, ktoré si má žiak v danom cykle osvojiť, a to na základe pochopenia daného pojmu a v spojitosti s komunikačnou činnosťou. Ďalšie pojmy si žiak osvojuje bez použitia termínu, vždy však v spojení s komunikačnou činnosťou.

Členenie vyučovacieho predmetu na komponenty a dôraz na ich úzke prepojenie nahrádza doterajšie členenie predmetu na tri zložky (jazyk, komunikácia a sloh, literárna výchova). Organizácia vyučovania slovenského jazyka a literatúry závisí od veku žiakov, od výchovno-vzdelávacieho cieľa, od obsahu vyučovacej jednotky a od ďalších podmienok výchovno-vzdelávacieho prostredia.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 1. cyklus

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytvárať základy čitateľskej a pisateľskej gramotnosti v nadväznosti na predchádzajúce skúsenosti žiaka. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa.

Ciele vzdelávania pre 1. cyklus

1. Viesť jednoduchý dialóg primerane situácii a komunikačnému partnerovi.
2. Vyjadriť myšlienky v súvislom hovorenom prejave.
3. Písať čitateľným rukopisom a uplatniť pri písaní základné pravopisné pravidlá.
4. Vytvoriť primeraný písaný a obrazovo-písaný text.
5. Počúvať a čítať primerané vecné texty.
6. Orientovať sa v nesúvislých a obrazovo-písaných textoch.
7. Počúvať a čítať primerané literárne texty, interpretovať ich obsah a obraznosť v kontexte vlastných skúseností.
8. Identifikovať v texte explicitné informácie a vyvodiť z textu základné implicitné informácie.
9. Klásť otázky zamerané na obsah textu a na vlastné porozumenie textu.
10. Vyjadriť verbálne a neverbálne predstavu o sebe a svoje prežívanie okolitého sveta.
11. Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané jazykové znalosti.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- nadviazať kontakt s komunikačným partnerom,
- poďakovať a ospravedlniť sa primerane adresátovi a prostrediu,

- sformulovať otázku, prosbu, prianie, nesúhlas, námietku a jednoduché zdôvodnenie,
- požiadať o informáciu a na požiadanie informáciu poskytnúť,
- viesť jednoduchý dialóg a klásť vecné otázky,
- pozorne počúvať partnera v dialógu a reagovať na jeho repliky,
- vyjadriť myšlienky, potreby a pocity jazykovo a sociálne primeraným spôsobom.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti

- rozlišovanie pozdravov, predstavenia sa, oslovenia, tykania/vykania vo verejnom a v súkromnom komunikačnom prostredí,
- formulovanie ústneho poďakovania a ospravedlnenia.

Komunikačné zámery a ich vyjadrenie

- formulovanie zisťovacích a doplňovacích otázok,
- formulovanie prosby, priania, nesúhlasu a námietky, porovnávanie rôznych spôsobov ich vyjadrenia,
- formulovanie jednoduchého zdôvodnenia javu alebo vlastného konania,
- formulovanie vlastných potrieb a prežívaných pocitov primeraným spôsobom,
- presnosť a pravdivosť vyjadrenia pri požiadaní o informáciu a pri poskytnutí informácie.

Dialóg

- nácvik jednoduchého dialógu v dvojici: kladenie otázok a formulovanie odpovedí, pravidelné striedanie replík oboch komunikačných partnerov,
- pozorné počúvanie komunikačného partnera,
- priamy dialóg a telefonický dialóg,
- nácvik dialógu v dvojiciach alebo v skupinách pri riešení úloh.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom tém dialógu,
- používanie vhodných slovných spojení a viet pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov,
- uplatňovanie a rozlišovanie melódie viet podľa komunikačného zámeru,
- funkčné používanie pohybových prostriedkov počas dialógu,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (kvantita, výslovnosť dvojhlások, slovný prízvuk, spodobovanie a splývavá výslovnosť).

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- pozdrav, predstavenie sa, tykanie/vykanie, poďakovanie, ospravedlnenie,
- prosba, prianie, nesúhlas, námietka, požiadanie o informáciu, poskytnutie informácie, zdôvodnenie,

- rozhovor, otázka (zistovacia a doplňovacia), odpoveď, pozorné počúvanie,
- slovo, slovné spojenie, veta,
- spisovná výslovnosť (hláska, dĺžka hlásky, dvojhláska, prízvuk, melódia).

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- zhromaždiť základné informácie k téme hovoreného prejavu,
- sformulovať jednoduchú ústnu informáciu,
- vyrozprávať príbeh na základe vlastnej skúsenosti alebo zážitku,
- povedať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti,
- predniesť jednoduchý príležitostný prejav,
- korigovať nepresnosti alebo nejasnosti vo svojom ústnom vyjadrení,
- vypočúť hovorený prejav a klásť otázky k jeho obsahu,
- uplatniť pri hovorení situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- výber témy hovoreného prejavu s pomocou učiteľa alebo samostatne,
- zhromažďovanie slovnej zásoby a informácií potrebných na rozvíjanie témy,
- rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru: informovať, rozprávať, opísať,
- členenie textu, využitie obrázkovej alebo slovnej osnovy,
- artikulačné a výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na situačne vhodné používanie mimiky a gest,
- prednes hovoreného prejavu v prostredí triedy,
- jednoduché techniky zvládania trémy pri prednese prejavu.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- úprava nepresností a nejasností v ústnom vyjadrení pomocou učiteľa alebo spolužiakov,
- pozorné počúvanie hovoreného prejavu spolužiakov a iných hovoriacich,
- kladenie otázok k obsahu počúvaného prejavu, vyslovovanie predpokladov,
- formulovanie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- vyjadrenie kľúčových informácií v jednoduchom informačnom texte (odkaz, oznam),
- jednoduché rozprávanie: prežitá skúsenosť, reálny alebo vymyslený príbeh,

- uplatnenie časovej postupnosti v rozprávaní,
- jednoduchý opisný text: postupnosť dejov pri opise pracovného postupu; hlavné znaky opísaného objektu (konkrétny predmet alebo blízka osoba),
- jednoduchý príležitostný prejav: nácvik ústneho pozvania, privítania, rozlúčenia, blahoželaní a tradičného vinša.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok v ucelených vetách a jednoduchých súvetiach,
- používanie viet s rôznymi komunikačnými zámermi: oznámenie, otázka, výzva (rozkaz, prosba), prianie, nesúhlas, námietka,
- vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom emocionálnych slov alebo jednoduchých frazém (prirovnania alebo iné frazémy, ktorým žiaci rozumejú),
- uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, slová s podobným a opačným významom, nadradené a podradené slová,
- uplatňovanie melódie, významovej pauzy a tempa prejavu podľa obsahu a komunikačného zámeru textu,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (kvantita, výslovnosť dvojhlások, slovný prízvuk, spodobovanie a splývavá výslovnosť),
- pozorovanie rozdielov medzi spisovnou výslovnosťou a bežnou výslovnosťou v danom regióne alebo v miestnom nárečí.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- téma, rozvíjanie témy, osnova (úvod, jadro, záver), časová postupnosť,
- informácia (odkaz, oznam), rozprávanie (zážitok, skúsenosť, príbeh), opis (pracovného postupu, predmetu, osoby),
- pozvanie, privítanie, rozlúčenie, blahoželanie, vinš,
- zámer vety: oznámenie, otázka, rozkaz, prosba, prianie, nesúhlas, námietka, zdôvodnenie,
- slová s podobným významom, slová s opačným významom, nadradené a podradené slová, citovo zafarbené slová, prirovnanie,
- spisovná výslovnosť (melódia, prestávka, prízvuk, dĺžka hlásky, dvojhláska).

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- písať všetky písmená slovenskej abecedy automatizovane a čitateľne,
- vytvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na tému blízku ich životnej a jazykovej skúsenosti,
- vyjadriť písaním svoje pocity a predstavy,

- zhromaždiť základné informácie k téme textu,
- napísať jednoduchý informačný text,
- napísať príbeh, vlastnú skúsenosť alebo zážitok,
- zapísať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti,
- upraviť obsahovú a jazykovú stránku napísaného textu,
- uplatniť pri písaní osvojené pravopisné pravidlá.

Obsahový štandard

Elementárne písanie

- prípravné (predpisateľské) cviky, percepčno-motorické zručnosti pri písaní,
- fonematická analýza a diferenciacia, prevod hlásky na písmeno,
- písanie písmen slovenskej abecedy,
- písanie slov, odpis písaného textu, prepis tlačeneho textu, písanie podľa diktovania,
- písomné vyjadrovanie vlastných myšlienok.

Proces tvorenia textu

- výber témy písaného textu pomocou učiteľa alebo samostatne,
- rozvíjanie témy podľa komunikačného/autorského zámeru: informácia, rozprávanie, opis, voľné písanie,
- využívanie základných spôsobov zhromažďovania myšlienok k téme,
- výber vhodných slov, slovných spojení a vetných celkov podľa komunikačného/autorského zámeru,
- využívanie obrázkovej alebo slovnej osnovy pri členení textu,
- tvorenie konceptu textu a jeho úprava pomocou učiteľa alebo prostredníctvom kontrolných otázok,
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy.

Žánre písaného textu

- vyjadrenie kľúčových informácií v jednoduchom informačnom texte (odkaz, oznam),
- tvorenie jednoduchého nesúvislého textu (zoznam) a obrazovo-písaného textu (pozvánka, pohľadnica),
- jednoduché písomné rozprávanie: vyjadrenie prežitej udalosti, zážitku, vymyslený príbeh,
- uplatnenie časovej postupnosti v rozprávaní,
- jednoduchý opisný text: postupnosť dejov pri opise pracovného postupu; hlavné znaky opísaného objektu (konkrétny predmet alebo blízka osoba),
- jednoduché techniky tvorivého písania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok vo vetách a v jednoduchých súvetiach s rôznymi komunikačnými zámermi: oznámenie, výzva (rozkaz, prosba), pranie, nesúhlas, námietka,
- používanie základných prostriedkov nadväzovania viet v texte (opakovanie slova, synonymá, zámena, rovnaký tvar slovesa),
- uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, slová s podobným a opačným významom, nadradené a podradené slová,
- vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom emocionálnych slov alebo jednoduchých frazém (prirovnania alebo iné frazémy, ktorým žiaci rozumejú).

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- fonemický pravopis: rozlišovacie znamienka; delenie hlások na samohlásky (krátke, dlhé), dvojhlásky a spoluhlásky (tvrdé, mäkké) ako východisko uplatňovania fonemického pravopisu; pravopis i/í po mäkkých spoluhláskach, y/ý po tvrdých spoluhláskach; slabičný pravopis (de, le, lie atď.); pravopis dvojhlások, pravopis ä, dvojzložkové písmená (ch, dz, dž); pravopis slabík so slabikotvornými spoluhláskami,
- sémantický pravopis: písanie veľkého písmena na začiatku vety; rozlišovanie pravopisu všeobecných a vlastných podstatných mien (mená osôb, zvierat, miestne geografické názvy),
- etymologický pravopis: vymedzenie obojakých spoluhlások; písanie i/y, í/ý po obojakých spoluhláskach v koreňoch domácich slov (frekventovaných a deťom blízkych); pravopis prevzatých slov (frekventovaných a deťom blízkych),
- morfemický pravopis: vybrané slovesné tvary a slovotvorné prípony: jednotné písanie i/í v tvaroch minulého času; jednotné písanie i/í ako tematickej morfémy (*robiť, robím*); jednotné písanie prípon pri zdobnených, zveličených alebo citovo zafarbených slovách (*nos-ík, nos-isko, mam-ička*),
- interpunkčný pravopis: interpunkčné znamienka na konci vety; použitie spojovníka pri delení slov na konci riadka; písanie čiarky v jednoduchej vete.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- písmeno, abeceda, písané písmo, tlačené písmo,
- text, téma, rozvíjanie témy, osnova (úvod, jadro, záver), časová postupnosť,
- informácia (odkaz, oznam, pozvánka, pohľadnica), rozprávanie (zážitok, skúsenosť, príbeh), opis (pracovného postupu, predmetu, osoby),
- zámer vety: oznámenie, otázka, rozkaz, prosba, pranie, nesúhlas, námietka, zdôvodnenie,
- slová s podobným významom, slová s opačným významom, nadradené a podradené slová, citovo zafarbené slová, prirovnanie,
- pravopis a pravopisné pravidlo,
- rozlišovacie znamienka; samohlásky (krátke, dlhé), dvojhlásky a spoluhlásky (tvrdé, mäkké), slabikotvorné spoluhlásky,

- pravopis vlastných podstatných mien (mená osôb a zvierat, miestne geografické názvy),
- obojaké spoluhlásky, vybrané slová, príbuzné slová,
- veta, začiatok vety, koniec vety, interpunkčné znamienka (bodka, otáznik, výkričník, čiarka, spojovník).

Vecná recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- prečítať primerane náročný vecný text plynulo a správne, nahlas a potichu,
- identifikovať doslovné (explicitné) informácie v počúvanom a v čítanom texte,
- vyvodiť základné implicitné informácie z počúvaného a z čítaného textu,
- orientovať sa v nesúvislom a obrazovo-písanom texte,
- reprodukovat' text vlastnými slovami a zhrnúť kľúčové informácie,
- sledovať vlastné porozumenie textu,
- rozlíšiť medzi informáciou, opisom a rozprávaním,
- použiť pri porozumení textu primerané znalosti slovnej zásoby, základných lexikálnych vzťahov a vetných celkov.

Obsahový štandard

Elementárne čítanie

- fonematické uvedomovanie – sluchová analýza zvukových jednotiek hovorenej reči (rozlišovanie slov, slabík, identifikácia hlásky),
- poznávanie písmen, upevňovanie korešpondencie hlásky a písmena,
- nácvik čítania slov, viet a krátkych textov (primeranej a postupne sa zvyšujúcej náročnosti),
- oprava vlastných chýb pri čítaní,
- uplatňovanie splývavej výslovnosti, významovej pauzy, melódie a tempa reči pri hlasnom čítaní,
- ovládanie abecedy a jej využitie pri orientácii v abecedných zoznamoch.

Porozumenie textu

- vytváranie predstáv o obsahu textu na základe ilustrácie, obrazového materiálu, nadpisu, s oporou o doterajšie znalosti žiaka,
- identifikovanie kľúčových slov v texte a ich jednoduché zaznamenanie,
- porozumenie doslovného (explicitného) významu textu a jeho reprodukcia,

- vyvodzovanie základných implicitných významov z textu (vytváranie inferencií) na základe otázok učiteľa: význam slov a slovných spojení, súvislosti medzi slovami a vetami, súvislosti medzi informáciami z textu a doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka,
- stručné zhrnutie získaných informácií.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- pozorovanie učiteľovho premýšľania pri čítaní (učiteľ „myslí nahlas“): komentovanie porozumenia alebo neporozumenia, identifikovanie príčiny nedostatočného porozumenia, naznačovanie riešenia,
- hodnotenie vlastného porozumenia, posúdenie správnosti vlastnej odpovede, miery istoty (napr. *Podľa čoho viem, že som to správne pochopil?*),
- vnímanie chýb a nepresností pri čítaní ako prirodzenej súčasť učenia sa, ktorú je možné ovplyvniť vlastným úsilím, požiadanim o pomoc a komunikáciou s druhými.

Žánre vecného textu

- vyhľadávanie kľúčových informácií v informačnom texte (kto, čo, kde, kedy, ako, prečo): oznam a správa,
- porozumenie dejovej postupnosti, konania postáv a sprostredkovanej skúsenosti v bežnom (neumeleckom) rozprávaní: rozprávanie prežitej skúsenosti, reálny alebo vymyslený príbeh,
- porozumenie postupnosti dejov v opise pracovného postupu,
- identifikovanie hlavných znakov opisovaného objektu,
- orientácia v jednoduchých nesúvislých textoch: zoznam, rozvrh, plán, tabuľka,
- porozumenie jednoduchým obrazovo-písaným alebo obrazovo-hovoreným textom: jednoduché schémy a náčrty, piktogramy, obrazové encyklopédie, edukačné videá,
- identifikovanie reklamy v médiách a rozhovor o jej účinku.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- pozorovanie jazykového vyjadrenia komunikačného zámeru a interpunkčných znamienok na konci vety,
- úvod do poznávania slovných druhov: vytvorenie prvotnej predstavy o význame a využití slovných druhov v texte,
- pojem časovanie a tvary slovesa v jednotlivých osobách prítomného času, rozlišovanie tvarov slovesa v texte,
- rozlišovanie všeobecných a vlastných podstatných mien: základné významové skupiny vlastných podstatných mien (mená osôb, zvierat, miestne geografické názvy),
- vyvodzovanie významov slov z textu: neznáme slová, viacvýznamové slová, emocionálne slová, frazeologické prirovnania a iné jednoduché frazémy,
- pozorovanie lexikálnych vzťahov v texte: slová s podobným a s opačným významom, nadradené a podradené slová,
- pozorovanie slovotvorne súvisiacich slov v texte, rozhovor o ich významovom vzťahu.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- text, veta, slovo, slabika, hláska, písmeno, abeceda,
- obsah textu, informácia, kľúčové slová, nadpis, ilustrácia, zhrnutie informácií,
- úvod, jadro, záver, časová postupnosť, odsek,
- súvislý text: informácia (oznam, správa), rozprávanie (zážitok, skúsenosť, príbeh), opis (pracovného postupu, predmetu, osoby),
- nesúvislý text: zoznam, rozvrh, plán, tabuľka, reklama,
- slovné druhy: sloveso (časovanie, osoba), podstatné meno (všeobecné a vlastné podstatné mená),
- slová s podobným významom, slová s opačným významom, nadradené a podradené slová, citovo zafarbené slová, prirovnanie.

Zážitková recepcia**Výkonový štandard****Žiak vie/dokáže:**

- prechádzať od počúvania čítaného textu k vlastnému čítaniu a k čítaniu s pomocou,
- čítať s porozumením texty umeleckej literatúry primeranej náročnosti,
- odpovedať na otázky k čítanému alebo počúvanému textu,
- identifikovať v texte to, čo ho zaujalo (myšlienky, slová, ilustrácie),
- vyjadriť svoje pocity, myšlienky a zážitky z počúvaného, čítaného textu a z ilustrácií,
- podeliť sa o potešenie z individuálnej recepcie textu, vyjadriť svoj postoj a odporúčania k textu,
- predniesť naspamäť literárny text primeraný veku,
- vyrozprávať svoje zážitky z návštevy divadelného alebo filmového predstavenia a z počúvania rozhlasového vysielania,
- dramatizovať s pomocou učiteľa vhodné literárne texty,
- vyhľadávať texty na čítanie podľa svojho záujmu a účelu čítania samostatne alebo s pomocou iných.

Obsahový štandard**Čítanie s porozumením**

- rozoznávanie slov a viet v počúvanom a v čítanom texte a uvedomenie si, že na seba nadväzujú a vytvárajú text,
- predvídanie z počutého a prečítaného textu,
- identifikovanie základných stavebných prvkov textu (názov, strofa, rým, verš, odsek),
- odlíšenie textu od ilustrácie, odlíšenie poézie od prózy,

- domýšľanie jednoduchého príbehu podľa ilustrácie a čítanie ilustrácie,
- prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného textu s pomocnými otázkami a nápovedami učiteľa,
- odhadovanie významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu (prirovnania, frazémy, emocionálne slová),
- vyjadrenie pochopenia rozdielu medzi reálnym a imaginárnym svetom, uvádzanie príkladov na využitie fantázie.

Čítanie pre zážitok

- rozpoznanie a identifikácia literárnych postáv, ich charakteru, vlastností, opis prostredia, situácie, a to s pomocou ilustrácie aj bez nej,
- sebazpoznávanie, porovnávanie seba a vlastných skúsenosti s postavami a textami, hľadanie zhody a rozdielov, hľadanie riešení pre situácie v texte,
- vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- vyjadrovanie postoja k prečítanému a k počutému textu, k literárnym hrdinom a hrdinkám, k zobrazenej téme,
- stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky pod vedením učiteľa,
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného a počúvaného textu,
- spoznávanie vybraných tém v dielach slovenských a svetových autorov a v ľudovej slovesnej tvorbe,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu v knihách a časopisoch,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel (návšteva divadelného a filmového predstavenia),
- porozumenie tomu, akú úlohu zohráva autor pri tvorení textu.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- vytváranie čitateľského portfólia, vedenie jednoduchých záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch, a to s pomocou učiteľa alebo samostatne,
- orientovanie sa v zdrojoch na čítanie,
- rozširovanie čitateľského teritória: vlastný, spontánny a cielený výber kníh a časopisov na čítanie,
- spoznávanie dostupných knižníc a ich využívanie (triedna knižnica, školská knižnica, mestská/obecná knižnica),
- spoznávanie čitateľských skúseností a literárnych znalostí v rodine a blízkom okolí.

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- monitorovanie kvality čítania a možných zdrojov pomoci (*Viem text prečítať?, Čo mi pri tom môže pomôcť?*),

- monitorovanie porozumenia prípadne neporozumenia obsahu a významu prečítaného textu (*Viem, čo text hovorí?*),
- kladenie otázok na porozumenie, riešenie úloh k textom, prepájanie tém s reálnym životom,
- uvedomenie si významu a potreby čítania literárnych textov a hodnotenie vlastných pokrokov v čítaní.

Tematické okruhy a textová realizácia

- tematické okruhy pre 1. cyklus: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, prijatie a odmietanie, česť/čestnosť, záľuby a koníčky, zdravie, dobro, zlo, pravda a lož, hra, humor, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, moje mesto/obec, zvyky, spôsob života, mieste tradície a kultúra;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych žánrov (lyrické, epické, dramatické žánre)* slovenskej a svetovej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov: riekanka, hádanka, ľudová pieseň, báseň, bájka, rozprávka, povesť, bábková hra, obrázkový príbeh, komiks.

**v 1.cykle sa nevyžaduje znalosť pojmu*

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- text, ilustrácia, autor, spisovateľ, ilustrátor, kniha, časopis, knižnica,
- nadpis, strofa, rým, verš, odsek,
- riekanka, hádanka, ľudová pieseň, báseň, bájka, rozprávka, povesť, bábková hra, obrázkový príbeh.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 2. cyklus

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjať gramotnosť v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania. Dôležité je aj rozvíjanie schopnosti rozlišovať medzi faktami a domnienkami, formulovať vlastný názor a podporovať ho argumentmi.

Ciele vzdelávania pre 2. cyklus

1. Viest dialóg v súkromnom a verejnom prostredí vecne a sociálne primeraným spôsobom.
2. Pripraviť a predniesť primeraný hovorený prejav.
3. Vytvoriť písaný a obrazovo-písaný text na vyjadrenie rôznych komunikačných zámerov a uplatniť pri písaní textov osvojené pravopisné pravidlá.
4. Aktívne počúvať a čítať primerané vecné (aj odborné) texty, orientovať sa v nesúvislých, obrazovo-písaných a primeraných digitálnych textoch.

5. Identifikovať v texte explicitné informácie, vyvodiť základné a prehlbujúce implicitné informácie, formulovať a klásť otázky na porozumenie textu.
6. Použiť základné stratégie porozumenia textu a posúdiť mieru vlastného porozumenia.
7. Počúvať a čítať primerané literárne texty, porozumieť implicitným významom a prostriedkom obraznosti.
8. Zdieľať emocionálnu a estetickú skúsenosť z recepcie literárneho textu hovorenou a písanou formou.
9. Vyjadrovať vlastné nápady a návrhy pri tvorení textov, klásť otázky k predloženým návrhom.
10. Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané znalosti jazykových prostriedkov, využívať pritom jazykové slovníky.
11. Rešpektovať viacjazyčné prostredie, podporovať spolužiakov s iným materinským jazykom.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- komunikovať s rešpektom so spolužiakmi z viacjazyčného prostredia,
- viesť dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu,
- iniciovať a viesť komunikáciu v skupine rovesníkov,
- vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy, zdôvodniť ho, prípadne pozmeniť,
- rešpektovať názor komunikačného partnera,
- vyjadriť súhlas, pochvalu, ocenenie, námietku alebo nesúhlas sociálne primeraným spôsobom,
- využiť na komunikáciu situačne vhodný komunikačný kanál (pod dohľadom učiteľa alebo iného dospelého),
- používať základné žánre korešpondencie.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- získavanie informácií o iných jazykoch, najmä o inom materinskom jazyku spolužiakov,
- porovnávanie komunikačných zvyklostí v slovenčine a v inom jazyku,
- skupinový dialóg o viacjazyčnosti spolužiakov.

Dialogická komunikácia a kooperácia

- stavba dialógu: nadviazanie kontaktu, obsah dialógu – striedanie replík, ukončenie kontaktu,
- pravidlá vedenia dialógu: aktívne počúvať komunikačného partnera, vecne a jazykovo primerane reagovať na jeho repliky, neskákať si do reči, povzbudiť, pochváliť a oceniť komunikačného partnera, komunikovať zdvorilo a s rešpektom,

- používanie jednoduchých argumentov na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami,
- rozlišovanie priameho a sprostredkovaného dialógu v súkromnom a vo verejnom prostredí,
- riziká dialógu vo verejnom a v internetovom prostredí,
- nácvik dialógu v rôznych simulovaných a reálnych komunikačných situáciách.

Korešpondencia

- porovnávanie rukou písanej a elektronickej korešpondencie v bežnej komunikácii,
- nácvik písania základných žánrov korešpondencie: list, jednoduchý e-mail.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom aktuálnych tém dialógu a riešenia vecných problémov,
- používanie viet a jednoduchých súvetí pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (v nadväznosti na 1. cyklus, splývavá výslovnosť, výslovnosť predložkových spojení, výslovnosť spoluhlásky v),
- uplatňovanie vhodnej melódie, dôrazu a pohybových prostriedkov pri vedení dialógu,
- uplatňovanie osvojených pravopisných pravidiel v rukou písanej a v elektronickej korešpondencii.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. cyklu,
- materinský jazyk, druhý jazyk,
- dialóg: nadviazanie kontaktu, ukončenie kontaktu, striedanie v dialógu, pravidlá dialógu,
- názor, zdôvodnenie názoru, fakt, domnienka,
- súkromné a verejné prostredie komunikácie,
- korešpondencia: list, e-mail,
- slovná zásoba, veta, súvetie, komunikačný zámer,
- pravidlá spisovnej výslovnosti a pravopisné pravidlá,
- melódia (klesavá, stúpavá), prízvuk, dôraz, mimika, gestá.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- zhromaždiť potrebné informácie k téme hovoreného prejavu,
- vyrozprávať príbeh so zápletkou a jej riešením,
- sformulovať jednoduchý opis pracovného postupu,

- opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu,
- vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy a zdôvodniť ho,
- predniesť jednoduchý rečnícky prejav,
- upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného prejavu,
- aktívne a s rešpektom počúvať hovorený prejav iných, klásť otázky k obsahu a k jazyku prejavu,
- uplatniť v hovorenom prejave situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- rozlišovanie spontánneho a pripraveného hovoreného prejavu,
- samostatný výber témy prejavu a zdôvodnenie výberu podľa komunikačného zámeru,
- zhromažďovanie informácií potrebných na rozvíjanie témy a uvedenie zdroja informácií,
- usporiadanie informácií a samostatné vytvorenie osnovy textu,
- súvislé a myšlienково ucelené rozvíjanie témy podľa konkrétneho komunikačného zámeru: informovať, vyrozprávať, opísať, zdôvodniť, emocionálne pôsobiť,
- používanie jednoduchých argumentov na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami,
- výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov,
- prednes hovoreného prejavu v prostredí triedy alebo školy.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- vylepšovanie hovoreného prejavu pomocou kontrolných otázok k obsahu, osnove a použitým komunikačným prostriedkom,
- využitie jednoduchých grafických nástrojov na vylepšenie štruktúry textu,
- kladenie otázok k obsahu a k jazyku počúvaného textu,
- kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu,
- formulovanie a zdôvodnenie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- tvorenie informačných textov určených pre verejné (školské) prostredie: oznam, správa (napr. do školského rozhlasu), jednoduchá odborná informácia,
- rozprávanie prežitej skúsenosti, objasňovanie udalosti, plánovanie udalosti, reálny alebo vymyslený príbeh so zápletkou a jej riešením,
- tvorenie jednoduchého opisu pracovného postupu a základných typov statického opisu: opis predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania,
- vyjadrenie názoru na bežnú alebo aktuálnu tému, jeho zdôvodnenie, prípadne pozmenenie názoru na základe argumentov spolužiakov,

- nácvik jednoduchého rečníckeho prejavu s informačnou funkciou: pozvanie na školské/záujmové podujatie, sprevádzanie návštevy po škole, obci.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- používanie vetných a súvetných celkov pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom,
- používanie vhodnej slovnej zásoby podľa témy a komunikačného zámeru textu (oslovenia, emocionálne slová a frazémy, primerané odborné a abstraktné slová),
- porovnávanie a odlišovanie spisovných a slangových slov (s oporou o jazykové slovníky),
- porovnávanie a odlišovanie spisovných a nespisovných tvarov (podľa ich používania v danom regióne),
- zdokonaľovanie zvukovej a pohybovej stránky hovoreného prejavu,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (v nadväznosti na 1. cyklus, splývavá výslovnosť, výslovnosť predložkových spojení, výslovnosť spoluhlásky v).

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. cyklu,
- hovorený prejav, téma, zhromažďovanie informácií, rozvíjanie témy, komunikačný zámer, osnova (stručná, podrobná),
- kontrolné otázky k textu,
- názor, zdôvodnenie názoru, fakt, domnienka,
- súkromné a verejné prostredie komunikácie,
- informácia: oznam, správa, odborná informácia,
- rozprávanie: skúsenosť, udalosť, príbeh so zápletkou, časová postupnosť, príčina a následok,
- opis (pracovného postupu, predmetu, osoby, živočích, prostredia),
- verejný prejav: pozvanie, sprevádzanie,
- veta, súvetie, komunikačný zámer,
- oslovenie, citovo zafarbené slová, ustálené slovné spojenia, odborné slová,
- spisovné slová, slangové slová, nárečové slová, jazykové slovníky,
- pravidlá spisovnej výslovnosti (z 1. cyklu, splývavá výslovnosť, spojenie predložky a slova, výslovnosť spoluhlásky v),
- melódia (klesavá, stúpavá), prízvuk, dôraz, prestávka, mimika, gestá.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- vytvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na zvolenú tému,
- použiť vhodný žáner písaného textu podľa komunikačného zámeru,
- zhromaždiť potrebné informácie na tvorbu písaného textu,

- využiť písanie pri učení sa,
- napísať príbeh alebo osobný zážitok so zápletkou a jej riešením,
- vyjadriť písaním svoje pocity a fantáziu,
- vytvoriť jednoduchý opis pracovného postupu,
- opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu,
- sformulovať písomne argumenty na podporu svojho postoja k téme,
- upraviť obsahovú, kompozičnú a jazykovú stránku napísaného textu,
- uplatniť grafické zručnosti pri úprave formálnej stránky napísaného textu,
- uplatniť pri písaní osvojené pravopisné pravidlá.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- výber témy podľa komunikačného/autorského zámeru a potenciálneho/reálneho adresáta,
- výber vhodného slohového postupu na vyjadrenie zamýšľaného obsahu,
- využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu (slov, slovných spojení a vetných celkov) k zvolenej téme,
- členenie textu s využitím podrobnej alebo stručnej osnovy,
- tvorenie konceptu a upravovanie obsahu, členenia a jazyka textu,
- pravopisná korektúra v rozsahu osvojených pravopisných zručností,
- grafická úprava textu (aj pomocou základných možností textového editora),
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy alebo školy.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- plánovanie vhodného postupu pri tvorbe textu,
- sledovanie priebehu tvorenia textu a vlastné posúdenie úspešnosti písania,
- použitie základných stratégií na vylepšenie písaného textu,
- experimentovanie s rôznymi nápadmi pri tvorení textu,
- kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.

Žánre písaného textu

- písanie informačných textov určených pre verejné (školské) prostredie: oznam, správa; rukou písaná alebo elektronická pozvánka na školské/záujmové podujatie;
- stručné písomné zhrnutie odborných informácií,
- písanie reálneho alebo vymysleného príbehu so zápletkou a jej riešením (vyjadrenie zámerosti konania postáv, začlenenie opisných častí do príbehu),
- vytvorenie jednoduchého opisu pracovného postupu s využitím podporného obrazového materiálu,

- vytvorenie opisu predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania,
- písomné vyjadrenie názoru na bežnú alebo aktuálnu tému a jeho zdôvodnenie,
- sebavyjadrenie prostredníctvom primeraných techník tvorivého písania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok prostredníctvom vetných a súvetných celkov,
- uplatňovanie prostriedkov nadväzovania viet v texte (pripájacie častice, opakovanie slov, synonymické opakovanie, opakovanie rovnakých tvarov slovesa, slovotvorne súvisiace slová),
- používanie vhodnej slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru textu,
- využívanie primeraných grafických prostriedkov v rukou písanom a v elektronickom texte.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- fonemický pravopis: automatizácia získaných pravopisných zručností,
- etymologický pravopis: automatizácia získaných pravopisných zručností; pravopis i/y, í/ý v koreni slova po obojakých spoluhláskach v ďalších domácich slovách, pravopis ďalších prevzatých slov podľa potrieb použitia slov v písaných textoch,
- sémantický pravopis: automatizácia získaných pravopisných zručností; pravopis ďalších významových skupín vlastných podstatných mien (názvy sviatkov, ulíc, geografické názvy v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- morfológický pravopis: delenie spoluhlások podľa znelosti ako východisko uplatňovania morfológického pravopisu pri spodobovaní; pravopis pri spodobovaní spoluhlások na konci slova, na začiatku slova a vnútri slova; pravopis pádových koncoviek podstatných mien a prídavných mien; pravopis ďalších slovesných tvarov a slovotvorných prípon,
- gramatický pravopis: rozlišovanie nominatívu jednotného a množného čísla pri prídavných menách, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *pekný*,
- interpunkčný pravopis: písanie čiarky v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí; písanie interpunkčných znamienok v priamej reči.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. cyklu,
- písaný text, autor, adresát,
- téma, zhromažďovanie informácií, rozvíjanie témy, komunikačný zámer, osnova (stručná, podrobná), členenie textu, odsek,
- tvorenie textu: koncept, úprava textu, oprava textu, slovosled, zrozumiteľnosť textu,
- názor, zdôvodnenie názoru, fakt, domnienka,
- informácia: oznam, správa, pozvánka, odborná informácia,
- rozprávanie: skúsenosť, udalosť, príbeh so zápletkou a rozuzlením, časová postupnosť, príčina a následok, priama reč,

- opis (pracovného postupu, predmetu, osoby, živočícha, prostredia),
- slovná zásoba, veta, súvetie, nadväzovanie viet,
- citovo zafarbené slová, ustálené slovné spojenia, odborné slová,
- jazykové slovníky,
- pravopis a pravopisné pravidlá,
- pravopis po obojakých spoluhláskach: vybrané slová, príbuzné slová, prevzaté slová,
- pravopis vlastných podstatných mien: názvy sviatkov, ulíc (a ďalšie geografické názvy v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- pravopis pri spodobovaní: spoluhlásky podľa znelosti (znelé a neznelé), spodobovanie na konci slova, na začiatku slova a vnútri slova,
- tvar slova, pádová otázka, pádová koncovka, skloňovací vzor, tvary slovesa, slovotvorná prípona,
- čiarka v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí, interpunkčné znamienka v priamej reči.

Vecná recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- aktívne počúvať a samostatne prečítať primerane náročný vecný (aj odborný) text,
- identifikovať doslovné (explicitné) informácie v počúvanom a v čítanom texte,
- vyvodiť implicitné informácie z počúvaného a z čítaného textu,
- vyvodiť informácie z nesúvislého, obrazovo-písaného a primeraného digitálneho textu,
- reprodukovať a zhrnúť získané informácie,
- prepojiť získané informácie so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami,
- vyjadriť svoj názor na počúvaný/čítaný text a zdôvodniť ho,
- posúdiť mieru vlastného porozumenia a použiť základné stratégie na zlepšenie porozumenia textu,
- využiť získané informácie pri učení sa, v bežnom živote alebo pri záujmových aktivitách,
- odlíšiť texty podľa komunikačného zámeru,
- použiť pri porozumení textu primerané znalosti vetných a súvetných celkov, slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov.

Obsahový štandard

Porozumenie textu

- aktívne počúvanie, samostatné čítanie a prezeranie primeraných žánrov vecného textu v súvislosti s obsahmi jednotlivých vzdelávacích oblastí,
- reprodukovanie obsahu textu, rozhovor o texte,
- úlohy na porozumenie doslovným (explicitným) informáciám v texte: vymenovanie faktov, objasňovanie nových pojmov, identifikovanie kľúčových informácií a slov,

- úlohy na vyvodzovanie implicitných informácií z textu (vytváranie inferencií): hľadanie súvislostí medzi informáciami v texte, prepájanie informácií z textu s doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka, objasňovanie informácií, formulovanie predpokladov a ich overovanie; vyjadrovanie názoru a jeho jednoduché zdôvodnenie,
- rozpoznávanie štruktúry textu: úlohy na porozumenie nadväznosti viet a odsekov v texte, členenie textu na časti pomocou osnovy,
- využitie osnovy pri reprodukcii textu alebo pri využití získaných informácií vo vlastnom texte.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- monitorovanie a hodnotenie vlastného porozumenia pomocou systematickej spätnej väzby učiteľa („*Myslel si si, že si správne odpovedal, a mal si pravdu.*“),
- reflexia neporozumenia a jeho príčin: identifikovanie nejasností, kladenie otázok, hľadanie odpovedí,
- plánovanie – vymedzenie potrebného času, voľba vhodného postupu pri práci s textom,
- samostatné používanie jednoduchých postupov a stratégií učenia sa z textu,
- stručné súhrny kľúčových informácií a poznatkov,
- tvorenie vlastných otázok k textu.

Žánre vecného textu

- rozpoznanie základných znakov informačného textu: presnosť, stručnosť a prehľadnosť,
- porozumenie informačným žánrom: odborná informácia, úradná pozvánka, úradný oznam, jednoduchá mediálna správa,
- porozumenie nesúvislým informačným žánrom: jazykový slovník, cestovný poriadok, graf, mapa, diagram, schéma, náčrt,
- rozpoznanie základných znakov rozprávacieho textu: subjektívnosť, časová postupnosť, príčina a následok,
- porozumenie príbehu so zápletkou a jej riešením, porozumenie zámernosti konania postáv a funkcie opisných častí v bežnom (neumeleckom) rozprávaní,
- rozpoznanie základných znakov opisného textu: vymenúvanie a usporiadanie znakov opísaného javu alebo postupnosti opísaných dejov, odlíšenie hlavných a vedľajších znakov,
- porozumenie jednoduchým opisným žánrom: opis pracovného postupu, základné typy statického opisu (opis predmetu, osoby, živočicha, prostredia),
- porozumenie primeraným digitálnym textom s odbornou funkciou: digitálne encyklopédie, webové stránky, prezentácie, inštruktážne videá,
- porozumenie primeraným reklamným textom (písaným, auditívnym alebo audiovizuálnym) a ich presvedčacej funkcii,
- porozumenie jednoduchých rečníckych prejavov.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozoznávanie prostriedkov nadväzovania viet v texte (prípájacie častice, opakovanie slov, synonymické opakovanie, opakovanie rovnakých tvarov slovesa, slovotvorne súvisiace slová),
- úloha vetnej stavby pri porozumení textu: rozvíjanie slovesa vo vete a vyjadrovanie rôznych syntaktických významov (kto, čo, aký, kde, kedy, ako),
- úloha súvetnej stavby pri porozumení textu: základné typy jednoduchého súvetia v podobe vetných modelov (V1 spojka V2), bez použitia terminológie,
- základné poznávanie významu a funkcie všetkých slovných druhov v texte,
- pojem skloňovanie a pádové otázky, gramatické kategórie podstatných a prídavných mien (rod, číslo, pád),
- významová a formálna spájatelnosť podstatného mena a prídavného mena,
- základné rozlišovanie skloňovacích vzorov podstatných mien (ako východisko pravopisu pádových koncoviek),
- základné rozlišovanie skloňovacích vzorov prídavných mien *pekný* a *cudzí* (ako východisko pravopisu pádových koncoviek),
- rozlišovanie slovesného času a spôsobu v texte,
- vyvodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu: abstraktné slová (názvy vlastností a názvy dejov), odborné slová, viacvýznamové slová, ustálené slovné spojenia s priamym významom, ustálené slovné spojenia s obrazným významom (príslovia, porekadlá, pranostiky a iné primerané frazémy),
- identifikovanie slov z rovnakého slovotvorného hniezda v texte, pozorovanie predponového a príponového tvorenia slov, motivačný vzťah medzi základovým a odvodeným slovom.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. cyklu,
- porozumenie textu: aktívne počúvanie, reprodukcia textu, doslovné informácie v texte, vyvodzovanie informácií z textu, členenie textu, nadväzovanie viet v texte,
- vlastné porozumenie (sledovanie, hodnotenie, plánovanie, stratégie),
- informačné texty: odborná informácia, úradná pozvánka, úradný oznam, správa v médiách,
- nesúvislé informačné texty: jazykový slovník, cestovný poriadok, graf, mapa, diagram, schéma, náčrt,
- príbeh so zápletkou a jej riešením, časová postupnosť, príčina a následok,
- opis pracovného postupu, opis predmetu, osoby, živočícha, prostredia,
- digitálny text (webová stránka, digitálna encyklopédia, prezentácia),
- reklama (presvedčacia funkcia), verejný prejav,
- jednoduchá veta (vyjadrovanie významov vo vete), jednoduché súvetie (spájanie viet v súvetí – význam, spojky),
- slovné druhy: podstatné mená, prídavné mená, slovesá, príslovky, zámená, číslovky, spojky, predložky, častice, citoslovčia,

- tvar slova, rod, číslo, pád, pádové otázky, skloňovanie, skloňovací vzor, slovesný čas, slovesný spôsob,
- názvy dejov, názvy vlastností, viacvýznamové slová, ustálené slovné spojenia (s priamym významom a s obrazným významom), príslovia, porekadlá, pranostiky,
- slovotvorné hniezdo, slovotvorný základ, slovotvorná prípona, slovotvorná predpona, základové slovo, odvodené slovo.

Zážitková recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- počúvať a prečítať s porozumením primerane náročný literárny text,
- identifikovať explicitné významy a vyvodiť základné implicitné významy z počutého a z prečítaného literárneho textu,
- vytvárať otázky k čítanému a počúvanému textu,
- vyjadriť, ako na nich text a čítanie pôsobia a opísať zážitok,
- zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania,
- zdieľať svoj zážitok z čítania a počúvania textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne,
- zdieľať ústnou aj písomnou formou zážitky z návštevy divadelného alebo filmového predstavenia a z počúvania rozhlasového vysielania,
- predniesť text s výraznou intonáciou a s citovým prežitím v rámci svojich schopností,
- dramatizovať vybrané texty aj s pomocou zástupných rekvizít,
- vybrať si samostatne aj s pomocou knihy na čítanie a zdôvodniť svoj výber,
- odlíšiť jednotlivé žánre na základe štruktúrnych prvkov textu.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného textu s jednou dejovou líniou s obrazovou alebo slovnou oporou a bez nej,
- predvídanie z počutého a prečítaného textu,
- orientácia v primerane náročných literárnych textoch, vyhľadávanie konkrétnych informácií, určenie ich dôležitosti vzhľadom na obsah textu, stručné zhrnutie informácií,
- vyvodzovanie základných implicitných významov z čítaného a počúvaného textu pomocou ústnych a jednoduchých písomných otázok,
- vysvetľovanie významu neznámych slov a slovných spojení,

- formulovanie myšlienok a záverov z prečítaného textu vlastnými slovami,
- porozumenie literárnym pojmom, umeleckému zobrazeniu skutočnosti, obrazným a symbolickým významom slov: rytmus, personifikácia, epiteton, refrén, téma, rozprávač,
- porovnávanie informácií, motívov, udalostí z rôznych druhov umeleckých textov;
- porovnávanie rôznych podôb spracovania príbehu (literárna, dramatická, rozhlasová, filmová podoba).

Čítanie pre zážitok

- čítanie kníh, ktoré žiakovi prinášajú radosť a potešenie (obľúbené knihy rôznych žánrov podľa vlastného výberu),
- formulovanie a zdôvodňovanie čitateľských preferencií,
- formovanie vlastného čitateľského vkusu (aj na základe odporúčania rovesníkov a dospelých),
- sebapoznávanie, porovnávanie vlastných čitateľských aktivít a skúseností z čítania s rovesníkmi, hľadanie zhôd a rozdielov v rámci formovania čitateľskej komunity,
- vyjadrovanie postoja a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- čítanie rozprávok, príbehov, povestí a mýtov viažucich sa k histórii obce alebo regiónu, skúmanie, zaznamenávanie, porovnávanie, prezentovanie,
- stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky, výtvarnými alebo hudobnými činnosťami,
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt, postojov a medzikultúrneho porozumenia na základe čítaného alebo počúvaného textu,
- spoznávanie ďalších tém v dielach slovenských a svetových autorov alebo v literárnej tvorbe národnostných menšín na Slovensku a v ľudovej slovesnej tvorbe,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu v knihách a časopisoch,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel; návšteva divadelného a filmového predstavenia,
- uvedomovanie si autorstva a kontextu vzniku literárnych diel.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- orientácia v zdrojoch na čítanie, rozširovanie čitateľského teritória o elektronické zdroje, vlastný, spontánny a cielený výber kníh a časopisov na čítanie,
- rozširovanie čitateľského teritória (obrazové knihy, pop-up knihy, komiks, grafické novely, obrazové encyklopédie),
- samostatné budovanie čitateľského portfólia, vedenie podrobnejších záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch,
- čítanie a reflexia čítania rôznych textov, stanovovanie individuálnych čitateľských cieľov a výziev v čítaní, formovanie jednoduchých rituálov,

- uvažovanie o zobrazení postáv, faktov, dejov v texte v kontexte doby a kultúry, na základe doterajších znalostí vyjadrovanie názoru o prečítanom, pokusy o hodnotenie,
- aktívne vyhľadávanie a využívanie aj iných dostupných druhov knižníc (okrem triednej knižnice aj školská knižnica alebo mestská/obecná knižnica).

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- hodnotenie vlastného porozumenia textu žiakom v nadväznosti na monitorovanie kvality čítania (*Viem, čo text hovorí?, Rozumiem obsahu textu?, Viem ho prerozprávať?, Dokážem predvídať pokračovanie?*),
- hľadanie dôvodu prípadného neporozumenia (neznámy kontext, nezrozumiteľné vyjadrenia, slovná zásoba),
- tvorenie vlastných interpretačných otázok k textu,
- plánovanie čítania a odhadovanie času na čítanie.

Tematické okruhy a textová realizácia

- tematické okruhy z 1. cyklu sa obohacujú o nové témy a pohľady: sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, spravodlivosť – nespravodlivosť, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí, zdravý životný štýl, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, ohrozenie a ochrana životného prostredia, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych žánrov (lyrické, epické, dramatické žánre) slovenskej a svetovej literatúry a ľudovej slovesnej tvorby so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. cyklu sa obohacuje o divadelnú hru, rozhlasovú hru, filmovú a televíznu rozprávku, legendu, baladu, báj, poviedku, román, biografiiu, fantasy literatúru.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. cyklu,
- rytmus, personifikácia, epiteton, refrén, téma, rozprávač, nonsens,
- herec, herečka, režisér, scenárista,
- divadelná hra, rozhlasová hra, filmová a televízna rozprávka, povesť, legenda, balada, báj, poviedka, román, biografiiu, komiks.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra pre 3. cyklus

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjať gramotnostné schopnosti žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimediálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy. Zároveň je úlohou tretieho cyklu rozvíjať emočnú sebareguláciu žiaka a efektívnu spoluprácu a komunikáciu v kolektíve.

Ciele vzdelávania pre 3. cyklus

1. Aktívne a s rešpektom vstupovať do hovorenej a písanej komunikačnej interakcie, vecne a sociálne primerane reagovať na repliky komunikačného partnera, formulovať primerané argumenty.
2. Pripraviť a prezentovať primerane náročný hovorený a obrazovo-hovorený text s komunikačným zámerom objasniť problém alebo presvedčiť adresáta.
3. Vytvoriť primerane náročný písaný, obrazovo-písaný a digitálny text s cieľom objektívne informovať, objasniť problém a vyjadriť názor podložený argumentmi.
4. Uplatňovať stratégie tvorby písaného textu, regulovať vlastný proces písania, uplatniť znalosti pravopisných pravidiel.
5. Čítať a počúvať rôzne druhy vecného (najmä odborného) textu, rozumieť mu, zhrnúť a vyhodnotiť získané informácie, využiť informácie pri vzdelávaní a v iných komunikačných oblastiach.
6. Uplatňovať stratégie porozumenia textu, plánovať a monitorovať úspešnosť porozumenia, regulovať vlastné porozumenie textu.
7. Získať a spracovať informácie z rôznych médií (tlačených, digitálnych, audiovizuálnych), veku primerane kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie.
8. Nadobudnúť estetickú skúsenosť z recepcie rôznych literárnych žánrov, zdieľať obsahové, emocionálne a hodnotové posolstvá textu vo vlastných tvorivých aktivitách.
9. Objasniť príslušnosť literárnych diel ku kultúrnemu dedičstvu s dôrazom na hodnotu empatie a rešpektu človeka k človeku.
10. Uplatňovať tvorivosť pri riešení úloh, problémov a projektov, efektívne pritom spolupracovať v kolektíve.
11. Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti o systéme jazykových prostriedkov, využívať pritom jazykové slovníky v knižnej a elektronickej podobe.
12. Objasniť význam jazyka ako reprezentanta národnej a menšinovej kultúry, chápať potrebu dobrého ovládania spisovného jazyka v rámci vzdelávania a účasti v sociálnom a občianskom živote.
13. Rešpektovať jazykovú a kultúrnu rôznorodosť v spoločnosti, chápať jazykové potreby príslušníkov iných národov a národností.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- rozlíšiť komunikačnú interakciu podľa jazyka, prostredia, komunikačného partnera a komunikačného zámeru,
- rešpektovať používateľov iných jazykov a príslušníkov iných národov a kultúr,
- vecne a aktívne rozvíjať dialóg, kriticky a s rešpektom reagovať na repliky komunikačného partnera,

- uplatňovať pri vedení dialógu zásady kooperácie a zdvorilosti a rešpektu voči inakosti,
- vyjadriť názor na spoločensky aktuálne témy a podporiť ho rôznymi druhmi argumentov,
- diskutovať v skupinách na aktuálne alebo odborné témy a uplatňovať pritom argumentačné zručnosti,
- využívať na komunikáciu situačne vhodné komunikačné kanály,
- dodržiavať pravidlá vecnej, sociálne primeranej a etickej interakcie v internetovom prostredí,
- používať rôzne žánre bežnej a administratívnej korešpondencie,
- spolupracovať pri riešení problémov v kolektíve, uplatňovať pritom tvorivosť a predchádzať konfliktom reguláciou svojho správania.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- komunikačná situácia, komunikačné činitele, zásady kooperácie a zdvorilosti,
- situačne vhodné používanie jednotlivých variet slovenčiny (spisovný jazyk, bežný hovorený jazyk, slang, nárečie),
- nácvik interakcie v rôznych simulovaných a reálnych komunikačných situáciách (porovnávanie s interakciou v iných jazykoch),
- viacjazyčné prostredie na Slovensku, chápanie jazykových potrieb príslušníkov iných národov a národnostných menšín.

Dialogická komunikácia, diskusia a kooperácia

- nácvik kooperácie v priamom alebo v sprostredkovanom dialógu: komunikovať primerané množstvo informácií, hovoriť pravdivo, k veci, jasne a zrozumiteľne,
- zásady zdvorilosti (takt, veľkorysosť, uspokojenie, súhlas, skromnosť, sympatia) a ich uplatňovanie v komunikácii,
- pravidlá asertívnej komunikácie, asertívne techniky a ich nácvik,
- používanie rôznych druhov argumentov, argumentačných techník a ich nácvik (v prepojení so vzdelávacou oblasťou Človek a spoločnosť),
- rozlišovanie tvrdenia, argumentu a presvedčenia,
- nácvik skupinovej diskusie na aktuálnu alebo odbornú tému,
- zapojenie do diskusného fóra na internete (pod dohľadom učiteľa alebo iného dospelého),
- hľadanie konštruktívnych riešení konfliktnej situácie,
- rozoznávanie a pomenovanie vlastných pocitov v konfliktnej situácii, výber vhodných techník na ich zvládanie,
- identifikovanie manipulatívnej komunikácie a efektívna reakcia na ňu.

Korešpondencia

- formulácia jednoduchej úradnej žiadosti,
- nácvik bežnej a úradnej elektronickej korešpondencie prostredníctvom e-mailu,
- používanie veľkých písmen na vyjadrenie úcty.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- porozumenie a používanie tematickej a odbornej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania interakčných aktivít,
- nadväzovanie replík v dialógu, používanie vhodných nadväzovacích prostriedkov (oslovenia, pripájacie častice, zámenné a iné synonymá),
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov (príklady, citáty, frazémy, dôraz, gestá),
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v domácich a v prevzatých slovách (v nadväznosti na 2. cyklus, pravidlo o rytmickom krátení, spodobovanie hlások na hranici slov, výslovnosť spoluhláskových skupín),
- situačne vhodné používanie zvukových, pohybových a mimojazykových prostriedkov,
- uplatňovanie osvojených pravopisných pravidiel v rukou písanej a v elektronickej interakcii.

Termíny, ktoré si majú žiaci osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. a 2. cyklu,
- komunikačná situácia (súkromná, verejná), komunikačný činiteľ (téma, forma, prostredie, adresát, autor),
- spisovný jazyk, bežný hovorený jazyk, slang, nárečie,
- dialóg, diskusia, kooperácia a zdvorilosť v komunikácii,
- asertívna komunikácia, tvrdenie, argument, presvedčenie, manipulatívna komunikácia,
- úradná žiadosť, elektronická korešpondencia,
- prostriedky nadväzovania v dialógu (oslovenie, častice, zamená, synonymá),
- pravidlá spisovnej výslovnosti domácich a prevzatých slov,
- zvukové prostriedky (melódia, tempo, prestávka, sila hlasu, dôraz), pohybové prostriedky (mimika, gestá, pohyb a postavenie tela) a mimojazykové prostriedky (situácia, farba, empatia a pod.).

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- vytvoriť obsahovo a formálne súdržný hovorený text s rôznym komunikačným zámerom,
- rozlíšiť žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu,
- zhromaždiť informácie k textu z viacerých zdrojov a overiť pravdivosť získaných informácií,

- zhrnúť, zhodnotiť a využiť získané informácie,
- prezentovať získané odborné informácie a objasňovať problémy,
- pripraviť a predniesť presvedčiací rečnícky prejav a využiť pritom rôzne druhy argumentov,
- pripraviť a predniesť príležitostný rečnícky prejav,
- použiť vhodné stratégie pri príprave a pri úprave hovoreného a obrazovo-hovoreného textu,
- analyzovať a zhodnotiť hovorené prejavy iných a svoje stanovisko podoprieť argumentmi,
- využiť jazykové slovníky a primerané znalosti jazykovedných pojmov a termínov pri tvorení, úprave a pri hodnotení prejavu.

Obsahový štandard

Príprava a prezentácia hovoreného prejavu

- písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu podľa týchto fáz: výber témy, zhromažďovanie materiálu, triedenie a členenie, tvorba konceptu, úprava textu,
- príprava vizuálnej zložky textu a jej úprava pri obrazovo-hovorenom texte,
- vhodné stratégie prípravy a úpravy textu (obsahové, kompozičné, jazykové a vizuálne),
- využívanie knižných a elektronických jazykových slovníkov,
- nácvik kultivovaného prednesu hovoreného prejavu,
- nácvik kultivovanej prezentácie obrazovo-hovoreného textu, funkčné prepájanie jazykovej a obrazovej zložky,
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- sebareflexia prezentovaného prejavu,
- aktívne, kritické a rešpektujúce počúvanie hovorených prejavov iných,
- analyzovanie a hodnotenie obsahovej, kompozičnej, jazykovej, prednesovej a vizuálnej stránky prejavu podľa vopred stanovených kritérií,
- formulovanie argumentov pri vyjadrovaní stanoviska k vlastnému alebo inému hovorenému prejavu.

Žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu

- príprava odbornej informácie, príprava a realizácia interview s odborníkom, vytvorenie odbornej prezentácie,
- presvedčiací (persuazívny) rečnícky prejav: vyjadrenie názoru na aktuálne témy s podporou argumentov a s cieľom presvedčiť adresáta,
- príležitostný rečnícky prejav: slávnostný príhovor, moderovanie podujatia.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- porozumenie a používanie tematickej a odbornej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania textu,
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov: príklady, fakty, citáty, dôraz, pauza, gestá, grafické prostriedky v obrazovo-hovorenom texte (s využitím možností textového editora),
- využívanie sugestívnej funkcie komunikačných prostriedkov: zámerné opakovanie, enumerácie, rečnícke otázky, apely, frazémy a iné expresívne výrazy,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v domácich a v prevzatých slovách (v nadväznosti na 2. cyklus, pravidlo o rytmickom krátení, spodobovanie hlások na hranici slov, výslovnosť spoluhláskových skupín),
- primeraná modulácia hlasu a situačne vhodné používanie pohybových a mimojazykových prostriedkov.

Termíny, ktoré si majú žiaci osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. a 2. cyklu,
- výber témy, zhromažďovanie materiálu, triedenie, členenie, koncept, úprava textu,
- obrazová zložka textu, grafické prostriedky, prezentácia,
- knižné a elektronické jazykové slovníky,
- sebahodnotenie, stanovisko, argument,
- odborná informácia, interview s odborníkom, odborná prezentácia,
- presvedčací rečnícky prejav, slávnostný príhovor, moderovanie podujatia,
- odborné slová, príklad, fakt, citát, rečnícka otázka, frazéma, expresívne slová,
- pravidlá spisovnej výslovnosti domácich a prevzatých slov (pravidlo o rytmickom krátení, spodobovanie hlások na hranici slov, výslovnosť spoluhláskových skupín),
- zvukové prostriedky (melódia, tempo, prestávka, sila hlasu, dôraz), pohybové prostriedky (mimika, gestá, pohyb a postavenie tela) a mimojazykové prostriedky (situácia, farba, empatia a pod.).

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- vytvoriť obsahovo a formálne súdržný písaný a obrazovo-písaný text s rôznym komunikačným zámerom,
- zdôvodniť voľbu žánru písaného textu pre naplnenie komunikačného alebo autorského zámeru,
- zohľadniť očakávania (potenciálneho/reálneho) adresáta písaného textu,

- využiť písanie ako prostriedok sebvýjadrenia a uplatniť pritom tvorivé postupy,
- využiť písanie ako učebnú stratégiu a písaním referovať o nadobudnutom poznaní,
- využiť písanie na vyjadrenie názoru a na argumentáciu,
- zhromaždiť informácie k textu z viacerých informačných zdrojov a overiť ich pravdivosť,
- uplatniť pri písaní pravopisné pravidlá,
- monitorovať priebeh vlastného písania a využiť rôzne stratégie na jeho vylepšenie,
- upraviť obsahovú, kompozičnú, jazykovú a formálnu stránku napísaného textu,
- využiť primerané znalosti jazykovedných pojmov i termínov a rôzne druhy jazykových slovníkov pri tvorení a pri úprave textu,
- použiť pri úprave formy textu počítačové textové editory.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- voľba témy podľa komunikačného/autorského zámeru, potenciálneho/reálneho adresáta a individuálnej preferencie,
- voľba vhodného slohového postupu alebo kombinácie slohových postupov na komunikovanie zamýšľaného obsahu,
- využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu (slov, slovných spojení a vetných celkov) k zvolenej téme s využitím potrebných zdrojov (vrátane jazykových slovníkov) a interakcie s inými osobami,
- členenie obsahu písaného textu s využitím rôznych stratégií (osnova, grafické znázornenie štruktúry textu a pod.),
- tvorenie konceptu a jeho upravovanie po obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránke,
- pravopisná korektúra s využitím základných korektorských značiek a jazykových slovníkov,
- upravovanie obrazovej a grafickej zložky textu pri multimodálnych a digitálnych komunikátoch a využitie ďalších možností textového editora,
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- porozumenie produkčnej úlohy a stanovenie cieľa písania,
- plánovanie efektívnych stratégií pri tvorení textu, v prípade neefektívnej stratégie úprava zaužívaného postupu pri tvorení,
- monitorovanie priebehu zhromažďovania a triedenia vhodného jazykového materiálu,
- koncentrácia pozornosti a sústredená práca vo fáze štylizácie, vedomé potláčanie rušivých a nesúvisiacich podnetov,
- analýza a hodnotenie textu a jeho častí vzhľadom na komunikačný zámer, slohový postup a adresáta.

Žánre písaného a obrazovo-písaného textu

- tvorenie a vyplňanie administratívnych textov: plagát, úradné formuláre, prihláška, životopis,
- tvorenie odborných textov: odborná informácia, zhrnutie, anotácia, poster, prezentácia, návod na použitie výrobku,
- vyjadrenie subjektívneho názoru na všeobecne známu tému v úvahovom texte,
- písomné vyjadrenie názoru na aktuálne témy s podporou argumentov a s cieľom presvedčiť adresáta,
- vytvorenie zážitkového rozprávacieho textu s premyslenou štruktúrou a zapojením opisných častí,
- sebvýjadrenie prostredníctvom rôznych techník tvorivého písania (aj v kombinácii s obrazovou zložkou).

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie jednoduchých a zložených súvetí ako prostriedkov vyjadrovania časovo-priestorových alebo logických vzťahov v texte,
- porozumenie a používanie tematickej a odbornej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania textu,
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov: príklady, fakty, citáty, grafické prostriedky,
- využívanie sugestívnej funkcie komunikačných prostriedkov: zámerné opakovanie, enumerácie, rečnícke otázky, apely, frazémy a iné expresívne výrazy,
- použitie rôznych druhov nadväzovacích prostriedkov (konektorov) v texte (pripájacie častice, opakovanie slov, využitie synonym, antonym, asociácií, slovotvorne súvisiacich slov, opakovanie rovnakých tvarov slovesa).

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- automatizácia získaných pravopisných zručností pri jednotlivých pravopisných princípoch,
- morfeematický pravopis: pravopis pri spodobovaní hlások na hranici slov; pravopis pádových koncoviek podstatných mien a prídavných mien (v domácich a v prevzatých slovách), pravopis pádových koncoviek zámen a čísloviek; pravopis ďalších slovotvorných prípon,
- gramatický pravopis: pravopis nominatívu jednotného a množného čísla pri zámenách a číslovkách, ktoré sa skloňujú podľa vzoru *pekný*; pravopis predložiek *s, so, z, zo*; písanie slov osobitne a dovedna (číslovky a príslovky),
- etymologický pravopis: pravopis prevzatých a internacionálnych odborných termínov (v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- sémantický pravopis: pravopis zložitejších vlastných podstatných mien (geografické názvy, názvy štátov, obyvateľské mená, názvy ulíc, inštitúcií a kultúrnych výtvorov – v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- interpunkčný pravopis: písanie čiarky v jednoduchom a zloženom súvetí; pravopis ďalších interpunkčných znamienok (bodkočiarka, dvojbodka, pomlčka atď.).

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu):

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. a 2. cyklu,
- komunikačný zámer (podať informáciu, vymenovať vlastnosti, porozprávať dej, vysvetliť/objasniť fakty a znalosti, presvedčiť, zaujať),
- výber témy, zhromažďovanie materiálu, triedenie, členenie, koncept, úprava textu, pravopisná korektúra,
- obrazovo-písané texty, obrazová zložka textu, grafické prostriedky,
- knižné a elektronické jazykové slovníky,
- cieľ, plánovanie, sledovanie a hodnotenie vlastného písania,
- slohový postup pri tvorení textu: informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový,
- administratívne texty: plagát, formulár, prihláška, životopis,
- odborné texty: odborná informácia, zhrnutie, anotácia, poster, prezentácia, návod na použitie výrobku,
- vyjadrenie a zdôvodnenie názoru: úvaha, argument,
- opisné texty: charakteristika,
- odborné slová, príklad, fakt, citát, apel, rečnícka otázka, frazéma, expresívne slová;
- kompozícia textu, súdržnosť textu, nadväzovacie prostriedky v texte (opakovanie, rovnaký tvar slovesa, synonymá, antonymá, častice, slovotvorne súvisiace slová, asociácie), prijateľnosť textu,
- pomenovanie ďalších jazykových javov (v nadväznosti na 2. cyklus a v súlade s potrebami pri písaní: tvaroslovie, pravopis, slovná zásoba, syntaktické prostriedky).

Vecná recepcia**Výkonový štandard****Žiak vie/dokáže:**

- cieľavedome a samostatne počúvať a čítať primerane náročné texty s konkrétnym zámerom v rámci vzdelávania, záujmových aktivít alebo zapojenia do spoločenského a občianskeho života,
- využívať pri vzdelávaní alebo pri inom využití textov aj mimoučebnicové zdroje,
- orientovať sa v rôznych žánroch vecného textu podľa komunikačných oblastí (mediálna, administratívna, odborná),
- rozlíšiť základné charakteristiky rôznych žánrov vecného textu a možnosti ich využitia,
- získať a spracovať informácie z rôznych informačných zdrojov (tlačených, audiovizuálnych, digitálnych),
- objasniť informácie a vyvodené súvislosti z textu a konfrontovať ich s vlastnými znalosťami a skúsenosťami,

- vyjadriť svoj názor na počúvaný/čítaný text, podporiť ho argumentmi a prezentovať v skupinovej diskusii,
- kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie,
- využiť získané informácie pri tvorení vlastných textov s cieľom vzdelávania alebo sebayjadrenia,
- uplatniť rôzne stratégie porozumenia textu, sledovať vlastné porozumenie a ovplyvňovať ho,
- porovnať obsahové, kompozičné a jazykové odlišnosti textov podľa rôzneho komunikačného zámeru a slohového postupu,
- využiť primerané znalosti jazykovedných pojmov a termínov a rôzne druhy jazykových slovníkov pri porozumení textu a pri jeho analýze,
- analyzovať úlohu poprijazykových (grafických, pohybových, zvukových) prostriedkov pri porozumení čítaného a počúvaného textu,
- porozumieť hodnote a funkciám jazyka v osobnom a v spoločenskom živote a vytvoriť si pozitívny postoj k iným jazykom a kultúram.

Obsahový štandard

Porozumenie textu a využitie získaných informácií

- analytické počúvanie, čítanie a prezeranie rôznych druhov a žánrov vecného textu v súvislosti s obsahmi jednotlivých vzdelávacích oblastí,
- porozumenie súvislým, nesúvislým a multimodálnym textom na úrovni explicitných a implicitných významov,
- učiteľom usmerňované a samostatné vyvodzovanie implicitných informácií z textu prehlbujúce základné porozumenie textu: objasňovanie súvislostí, vyjadrovanie názoru, uvádzanie podporných argumentov, využívanie predchádzajúcich znalostí na dosiahnutie logicky prijateľných záverov (induktívne inferencie), logické úsudky z informácií a dôkazov priamo dostupných v texte (deduktívne inferencie),
- porozumenie štruktúry textu podľa komunikačného zámeru a použitého slohového postupu,
- získavanie, spracovanie a triedenie informácií z rôznych informačných zdrojov,
- posúdenie pravdivosti a spoľahlivosti informácií na základe ich overovania a porovnávaní vo viacerých zdrojoch,
- zdieľanie a prezentovanie získaných informácií v skupinovej diskusii, obhajovanie názoru pomocou argumentov, vecné reagovanie na argumenty účastníkov diskusie,
- využitie spracovaných informácií z textu pri riešení učebných úloh a problémových situácií, pri vzdelávaní a sebayjadrení.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- orientovanie sa v dostupných primárnych a sekundárnych informačných zdrojoch (s dôrazom na využívanie autorských textov, knižných, časopiseckých a encyklopedických publikácií),
- vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie alebo počúvanie v závislosti od cieľov čítania

- teľa/poslucháča, vyhodnocovanie cieľov, reflexia a komunikovanie výsledkov čítania alebo počúvania,
- upevňovanie osvojených stratégií čítania a učenia sa z textu a náročnejšie formy spracovania obsahu (konspekt, sumarizácia, anotácia, grafické nástroje),
 - využívanie osvojených stratégií čítania/počúvania a rozvíjanie špecifických stratégií informačného správania v digitálnom prostredí,
 - formovanie základných spôsobilostí informačnej gramotnosti – stratégií zvládania kvantity a rozlišovania kvality dostupných informácií,
 - dôraz na podporovanie hodnotiacich postojov, kritického myslenia a vlastnej autorskej tvorby pri práci s informáciami,
 - aktívne a samostatné využívanie fyzických a elektronických knižníc, orientácia v knižných katalógoch.

Vlastnosti textu

- základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu,
- obsahová súdržnosť textu: rozvíjanie témy a logické usporiadanie viet a odsekov podľa použitého slohového postupu (informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový),
- formálna súdržnosť textu: nadväzovanie viet prostredníctvom rôznych druhov nadväzovacích prostriedkov (konektorov), analyzovanie nadväzovacích prostriedkov v texte,
- rozlišovanie textov podľa komunikačného zámeru: informovať, objasniť, argumentovať, presvedčiť, zaujať, emocionálne pôsobiť,
- porovnávanie textov podľa obsahu, slohového postupu a použitých jazykových prostriedkov.

Žánre vecného textu

- porozumenie odborným textom: odborný článok, interview, návod na použitie výrobku, dokumentárny film, rozhlasové a televízne populárno-náučné programy, webové stránky, prezentácie, poster,
- porozumenie mediálnym textom: stručná a rozšírená správa, spravodajská reportáž, spravodajský rozhovor, komentár, blog (vlog), podcast,
- porozumenie administratívnym textom: úradné oznamy a vyhlášky, formuláre, účet a faktúra,
- analyzovanie propagačnej a presvedčacej funkcie v rôznych druhoch reklamného textu,
- porozumenie rečníckych prejavov a rozlišovanie rečníckych žánrov: príležitostné prejavy (slávnostné príhovory, moderovanie), náučné prejavy (prednáška, referát), politické prejavy (príhovory, diskusie).

Význam a funkcie jazyka

- porozumenie funkciám, významu a stavbe jazyka (komunikačné oblasti, jazykové roviny),
- vzťah slovenčiny k iným jazykom (v prepojení s výučbou cudzieho jazyka, so vzdelávacou oblasťou Človek a spoločnosť a s jazykovými skúsenosťami žiaka),

- spoznávanie histórie a jazykovej situácie zahraničných Slovákov,
- individuálny vzťah žiaka k jazykom, porozumenie problematike viacjazyčnosti na území a mimo územia štátu.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- využitie znalostí jazykových prostriedkov pri porozumení textu.

Syntaktické prostriedky:

- jednočlenné a dvojčlenné vety ako prostriedky rozvíjania témy,
- vyjadrovanie syntaktických vzťahov v dvojčlennej vete (prisudzovací sklad a určovací sklad) a ich úloha pri porozumení textu,
- vyjadrovanie syntaktických významov vo vete (vetné členy) a ich úloha pri porozumení textu (prísudok, podmet, predmet, prívlastok, príslovkové určenie),
- jednoduché a zložené súvetia ako prostriedky rozvíjania témy a vyjadrovania logických vzťahov v texte.

Lexikálne prostriedky

- analyzovanie slovnej zásoby v texte z hľadiska komunikačného zámeru, slohového postupu a témy textu,
- spôsoby obohacovania slovnej zásoby slovenčiny: nové slová v jazyku – preberanie, tvorenie, ustálené slovné spojenia, prenášanie významu, skratky,
- pragmaticky príznakové slová: odborné termíny, knižné a zastarané slová, expresívne slová, nespisovné slová,
- porozumenie bežným a kultúrnym frazémam.

Slovotvorné prostriedky

- úloha slovotvorby pri porozumení odborných termínov a pri porozumení textu (slovotvorná stavba napovedá význam slova; slová z rovnakého slovotvorného hniezda sú prostriedkom súdržnosti textu),
- motivačný vzťah medzi základovým a utvoreným slovom (slovotvorná stavba),
- slovotvorné spôsoby (odvodzovanie, skladanie) a slovotvorné prostriedky (predpony, prípony, slovotvorný základ).

Morfologické prostriedky

- analyzovanie významu a funkcie všetkých slovných druhov pri porozumení textu (vrátane prechodov medzi slovnými druhmi),
- základné významové skupiny plnovýznamových slovných druhov: podstatné mená – konkrétne, abstraktné, pomnožné; slovesá – plnovýznamové, neplnovýznamové; prídavné mená – akostné, vzťahové, prívlastňovacie; príslovky – miesta, času, spôsobu, príčiny; číslovky – základné, radové, násobné; zámená – osobné, prívlastňovacie, ukazovacie, opytovacie,

- rozlišovanie ohybných a neohybných slovných druhov,
- prehĺbenie znalostí o komunikačnej funkcii gramatických kategórií (mená: rod, číslo, pád; slovesá: osoba, číslo, čas, spôsob),
- skloňovacie vzory podstatných mien a prídavných mien ako východisko uplatňovania pravopisu pádových koncoviek.

Termíny, ktoré si majú žiaci osvojiť (na základe pochopenia pojmu)

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. a 2. cyklu,
- text: súvislý, nesúvislý, obrazovo-písaný, obrazovo-hovorený, tlačený, digitálny,
- doslovné informácie, implicitné informácie, štruktúra textu,
- argument, konspekt, sumarizácia, anotácia,
- primárne a sekundárne informačné zdroje, stratégie čítania a učenia sa z textu, fyzické a elektronické knižnice, knižný katalóg,
- komunikačný zámer textu, obsahová súdržnosť textu – slohové postupy (informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový), formálna súdržnosť textu – naväzovacie prostriedky (opakovanie, rovnaký tvar slovesa, synonymá, antonymá, častice, slovotvorne súvisiace slová, asociácie),
- komunikačné oblasti: bežná, odborná, administratívna, mediálna, reklamná,
- odborné texty: odborný článok, interview, návod na použitie, dokumentárny film, poster, prezentácia, populárno-náučný program,
- mediálne texty: správa, spravodajská reportáž, spravodajský rozhovor, komentár, blog/vlog, podcast,
- administratívne texty: úradný oznam, vyhláška, formulár, účet, faktúra,
- reklamný text a jeho propagačná a presvedčacia funkcia,
- rečnícke prejavy: príhovor, moderovanie, prednáška, referát, diskusia,
- materinský jazyk, druhý jazyk, cudzí jazyk, viacjazyčnosť,
- jednočlenné a dvojčlenné vety, prisudzovací sklad, určovací sklad, vetné členy (prísudok, podmet, predmet, prívlastok, príslovkové určenie), jednoduché súvetie, zložené súvetie (spojky, čiarka),
- obohacovanie slovnej zásoby: preberanie, tvorenie, ustálené slovné spojenia, prenášanie významu, skratky,
- odborné termíny, knižné slová, nespisovné slová, expresívne slová, frazémy,
- slovotvorba, slovotvorné hniezdo, slovotvorné spôsoby (odvodzovanie, skladanie) slovotvorné prostriedky (predpony, prípony, slovotvorný základ),
- slovné druhy: ohybné (podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky, slovesá) a neohybné (príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia),
- významové skupiny slovných druhov: podstatné mená – konkrétne, abstraktné, pomnožné; slovesá – plnovýznamové, neplnovýznamové; prídavné mená – akostné, vzťahové, prívlastňovacie; príslovky – miesta, času, spôsobu, príčiny; číslovky – základné, radové, násobné; zámená – osobné, prívlastňovacie, ukazovacie, opytovacie,

- gramatické kategórie (mená: rod, číslo, pád; slovesá: osoba, číslo, čas, spôsob),
- skloňovacie vzory podstatných mien a prídavných mien (chlap, hrdina, dub, stroj; žena, ulica, dlaň, kosť; mesto, srdce, vysvedčenie, dievča; pekný, cudzí, páví, matkin, otcov).

Zážitková recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- cieľavedome, samostatne a kriticky čítať a počúvať primerane náročné literárne texty rôznych žánrov na vlastné účely,
- zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania,
- kriticky vyhodnotiť autorov zámer a zaujať stanovisko k prečítanému textu,
- diskutovať o texte a prečítaný text využiť ako podporu pre svoju argumentáciu,
- recitovať so snahou o výrazný prednes a vyjadrenie individuálneho zážitku veku primerané umelecké texty,
- zdieľať svoj zážitok z čítania a počúvania textu, z návštevy divadelného a filmového predstavenia a z rozhlasového vysielania ústnou a písomnou formou,
- určiť na základe štruktúry textu jeho žáner, zameranie a účel, porovnať a zhodnotiť stavebné prvky jednotlivých žánrov umeleckej literatúry,
- samostatne si vybrať knihy na čítanie, zdôvodniť svoj výber a odporučiť knihy s odôvodnením,
- vytvoriť vlastné texty na základe poznania a zážitku z literárneho textu,
- čítať knihy slovenských a svetových autorov, poznávať literárne texty rôznych etníc žijúcich na Slovensku (dostupných v preklade do slovenčiny), s oporou o poznanie základných historických súvislostí,
- analyzovať a hodnotiť rôzne formy spracovania literárnych diel a námetov (filmová, rozhlasová, divadelná).

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného a počúvaného textu, reprodukovanie deja s viacerými dejovými líniami, zmena času a miesta udalostí pri prerozprávaní, prerozprávanie príbehu z rôznych uhlov pohľadu, používanie citátov a stručné prerozprávanie príbehu na základe zápletky a/alebo deja, porovnávanie textov,
- vyvodenie pointy počutého/prečítaného literárneho textu,
- identifikácia a opis stavebných prvkov textu na základe poznania žánru a čitateľských skúseností: vnútorná kompozícia literárneho diela, ja- a on-rozprávanie, pásmo postáv a pásmo rozprávača, striedavý a združený rým, obkročný a prerývaný rým, voľný verš, básnická otázka, metafora, monológ, dejstvo),

- hodnotenie umeleckých jazykových prostriedkov a ich pôsobenia na čitateľa,
- rozlišovanie priameho a obrazného pomenovania v texte prózy a poézie vo viazanom aj voľnom verši,
- diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej interpretácie textu, domýšľanie a tvorba variantu pokračovania textu,
- predvídanie z počutého a prečítaného textu,
- dedukcia významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu, vysvetľovanie pomocou ďalších zdrojov (iné texty, slovníky),
- formulovanie odpovedí na otázky k textu a pokusy o tvorbu rôznych druhov otázok k textu – faktografické, induktívne, deduktívne, analytické a hodnotiace otázky.

Čítanie pre zážitok

- rozpoznanie a pomenovanie pôsobenia textu na vlastné prežívanie – vlastná estetická skúsenosť z recepcie textu,
- opísanie, ako text (jeho prvok) môže pôsobiť na iných, aké reakcie môže vyvolať,
- vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, postojov, myšlienok a zážitkov z literárneho, dramatického, filmového a rozhlasového spracovania témy a z ilustrácií verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- analyzovanie motívov a príčin konania hrdinov a hrdiniek, porovnávanie názorov a pocitov hrdinov a hrdiniek so svojimi pocitmi, zážitkami a skúsenosťami,
- čítanie pre potešenie, pocit oddychu a zážitok, čítanie kníh podľa vlastného výberu a diskusie o prečítaných knihách,
- debatovanie o hodnotách a kvalitách kníh s využitím argumentácie (brak a gýč v literatúre),
- prednes textu so snahou o estetickú intonáciu a citové prežívanie v rámci svojich schopností,
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu,
- spoznávanie vybraných tém, ktoré sú v rôznych podobách spracované v dielach slovenských a svetových autorov a autoriek,
- poznávanie základných literárnych útvarov z kultúrnych prostredí rôznych etník žijúcich na Slovensku a zo slovesnej tvorby Slovákov v zahraničí,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu v knihách, časopisoch,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel; návšteva divadelného a filmového predstavenia,
- poznávanie autorského štýlu, rešpektovanie autorstva a vysvetľovanie kontextu vzniku literárnych diel (pseudonym, autorské právo a copyright).

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- pravidelné vyhotovovanie tvorivých záznamov o knihách, svojom čitateľstve a jeho pokroku: tvorba myšlienkových máp, reflexia a záznam posolstiev z textov, dojmov z čítania, z divadelného a filmového predstavenia (pokročilé čitateľské portfólio),

- vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie a počúvanie v závislosti od čitateľských preferencií (tém, žánrov, autorov),
- komunikovanie významov a zážitku z čítania, počúvania alebo audiovizuálneho umenia,
- zámerné a cieľavedomé plánovanie a formovanie vlastného čítania a čitateľského vkusu,
- rozširovanie čitateľského teritória (e-knihy, časopisy, internet, audioknihy),
- budovanie čitateľských rituálov, trvalých čitateľských návykov a identity čitateľa,
- samostatné a cielené používanie knižnice, orientácia v knižných katalógoch, využívanie fyzických a elektronických knižníc a databáz.

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- budovanie schopnosti vedome pracovať s textom ako so zmysluplným zdrojom poznatkov a zážitku,
- pomenovanie toho, čomu neporozumeli, kladenie otázok a namietanie,
- spájanie textu a jeho obsahu s vlastnými skúsenosťami, predstavami a s nadobudnutými poznatkami, prepájanie tém s reálnym životom,
- uvedomenie si možnosti regulačných procesov, výber stratégie a riešenie úloh na rozvoj porozumenia,
- vyhodnotenie a reflexia vlastného čítania, porozumenia textu a poznania jeho štruktúr,
- plánovanie procesu recepcie umeleckého diela (pri čítaní a počúvaní literárnych textov, v rámci návštevy divadelného a filmového predstavenia atď.) a plánovanie recepčných aktivít,
- identifikovanie vlastných silných stránok v čítaní a oblastí na zlepšenie,
- vytvorenie alebo prispôsobenie si podmienok, v ktorých sa žiakom bude príjemne čítať a budú sa vedieť sústrediť na čítanie.

Tematické okruhy a textová realizácia

- tematické okruhy z 1. a 2. cyklu sa obohacujú o nové témy a pohľady: dôstojnosť, osobné záujmy – potreby a záujmy iných, písané – nepísané zákony, odvaha, sloboda, zodpovednosť, hodnoty, nenávisť, ľudské a spoločenské dilemy, hrdinstvo, mier, obeta, láska, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, diskriminácia a ľudské práva, zlyhanie jednotlivca/spoločnosti, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, priateľstvo, zamilovanosť a prvá láska, spoločné hodnoty, spoločné konanie a osamelosť, strachy a obavy, problémy v škole, tolerancia, dovolené a zakázané, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, slovné hry, krása, realita a fantázia, globálne problémy pri ochrane životného prostredia, úcta k živej a neživej prírode, minulosť, prítomnosť a budúcnosť, historická pamäť, jedinečnosť nárečí a rodného kraja;
- čítanie, počúvanie a sledovanie rôznych typov textov a rôznych žánrov (lyrické, epické, dramatické žánre) slovenskej a svetovej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. a 2. cyklu sa obohacuje o báseň vo voľnom verši, populárnu pieseň, satiru, prózu – dobrodružnú, dievčenskú, detektívnu, historickú, sci-fi, horor, denník, komédiu, tragédiu, činohru, muzikál, reportážnu literatúru, cestopis, literatúru faktu.

Termíny, ktoré si má žiak osvojiť (na základe pochopenia pojmu)

- upevňujú sa termíny a pojmy z 1. a 2. cyklu,
- vnútorná kompozícia literárneho diela – úvod, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie; ja- a on-rozprávanie, pásmo postáv a pásmo rozprávača,
- striedavý a združený rým, obkročný a prerývaný rým, voľný verš, básnická otázka, metafora, humor, satira, dialóg, monológ, dejstvo,
- e-kniha, audiokniha, knižný katalóg, elektronická knižnica, databáza,
- legenda, balada, báj, poviedka, novela, román (detektívny, biografický, dievčenský, historický, dobrodružný, román vo forme denníka), biografica, komiks, manga, populárna pieseň, próza – dobrodružná, dievčenská, detektívna, historická; sci-fi, horor, denník, komédia, tragédia, či-nohra, muzikál, reportážna literatúra, cestopis, literatúra faktu.